

”Se on niin tosi vaikeaa”

Maahanmuuttajanaisten ajatuksia ja kokemuksia työllistymisestä Suomessa

Annika Hulanmäki & Essi Hulanmäki

Opinnäytetyö
Joulukuu 2018
Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala
Kuntoutuksen ohjaaja (AMK)

Tekijä(t) Hulanmäki, Annika Hulanmäki, Essi	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK	Päivämäärä 12.12.2018
	Sivumäärä 48	Julkaisun kieli Suomi
		Verkkojulkaisulupa myönnetty: x
Työn nimi "Se on niin tosi vaikeaa" Maahanmuuttajanaisten ajatuksia ja kokemuksia työllistymisestä Suomessa		
Tutkinto-ohjelma Kuntoutuksen ohjauksen ja suunnittelun koulutusohjelma (AMK)		
Työn ohjaaja(t) Lällä Kaisa, Kuukkanen Tiina		
Toimeksiantaja(t)		
<p>Tiivistelmä</p> <p>Maahanmuuttajien osuus Suomen väestöstä lisääntyy jatkuvasti. Heistä etenkin naiset ovat vaarassa jäädä osallistumismahdollisuuksien ulkopuolelle ja syrjäytyä, joten maahanmuuttajanaisia koskevalle tutkimukselle on suuri tarve. Jotta maahanmuuttajanaisten tarpeet osattaisiin tunnistaa paremmin ja he työllistyisivät, tarvitsee aihe lisää tutkimusta. Opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia maahanmuuttajanaisten työllistymiseen liittyviä tekijöitä ja haasteita heidän näkökulmastaan sekä lisätä tietoisuutta aiheesta. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää maahanmuuttajanaisten ajatuksia ja kokemuksia työllistymisestä Suomessa.</p> <p>Tutkimuksessa käytettiin kvalitatiivista eli laadullista menetelmää. Tutkimusaineisto kerättiin puolistrukturoidun teemahaastattelun avulla. Tutkimukseen osallistujat olivat vähintään kolme vuotta Suomessa asuneita työikäisiä naispuolisia maahanmuuttajia. Tutkimusaineisto analysointiin sisällönanalyysin menetelmin. Tarkastelun kohteena oli maahanmuuttajanaisten kokemat haasteet opiskelussa ja työllistymisessä sekä heille tarjotut tukimuodot työllistymisen edistämiseksi. Tutkimuksessa selvitettiin maahanmuuttajanaisten ajatuksia siitä, mikä auttaisi heitä työllistymään.</p> <p>Johtopäätöksenä tutkimuksessa todettiin maahanmuuttajanaisten työllistymisen haasteiden olevan suomen kielen ja uuden erilaisen kulttuurin lisäksi moninaisia. Maahanmuuttajanaiset kokivat avun olevan hankalasti saatavilla ja se ei aina ollut sellaista, mitä maahanmuuttaja koki tarvitsevansa. Tulosten pohjalta todettiin järjestötoiminnan olevan monipuolinen toimija maahanmuuttajanaisten työllistymisen edistämiseksi, joka pystyi tarjoamaan työharjoittelupaikkoja sekä avustamaan opiskelu- ja kesätyöpaikan hakemisessa. Yksilöllisempää ohjausta toivottiin työllistymispalveluihin.</p>		
Avainsanat (asiasanat) kotoutuminen, maahanmuuttaja, työllistyminen, osallisuus, syrjäytyminen		
Muut tiedot (salassa pidettävät liitteet)		

Author(s) Hulanmäki, Annika Hulanmäki, Essi	Type of publication Bachelor's thesis	Date 12.12.2018
		Language of publication: Finnish
	Number of pages 48	Permission for web publication: x
Title of publication "It is so very difficult" Experiences of female immigrants on employment in Finland		
Degree programme Rehabilitation counselling		
Supervisor(s) Lällä Kaisa, Kuukkanen Tiina		
Assigned by		
<p>Abstract</p> <p>The proportion of immigrants in the population in Finland is continuously increasing. Of these immigrants, especially the women face a risk of being excluded from society and of being marginalised, so there is a considerable need for research concerning female immigrants. In order to better identify the needs of female immigrants and to improve their employment opportunities, more research on the topic is needed. The aim of the thesis was to study the factors and challenges relating to employment of female immigrants from their point of view and to increase awareness of the issue. The aim of this study was to examine female immigrants' ideas and experiences related to employment in Finland.</p> <p>The study was carried out as a qualitative survey. The data was collected by using a semi-structured theme interviews. The participants were female immigrants of working age who had lived in Finland for at least three years. The data was analyzed by using content analysis. The focus was on the challenges faced by female immigrants in studies and employment as well as the forms of support to promote their employment. The study examined the thoughts of female immigrants on what would help them to be employed.</p> <p>In conclusion, it can be stated that, in addition to the Finnish language and the new different culture, there are many challenges in the employment of female immigrants. According to the experiences of the respondents, aid was hard to obtain and it was not always such that was found useful. Based on the results the organizational activities are a versatile service provider in promoting the employment of female immigrants by offering practical work training and assisting in applying for student places and summer jobs. A wish for more individual guidance on employment services was expressed.</p>		
Keywords/tags (subjects) integration, immigrant, employment, participation, displacement		
Miscellaneous (Confidential information)		

Sisältö

1	Johdanto	3
2	Maahanmuuttajat ja maahanmuuton historiaa	4
3	Kotoutuminen suomalaiseen yhteiskuntaan	6
3.1	Kunnan vastuu kotoutumispalveluiden järjestämisessä ja muut toimijat kotoutumisen edistämässä	7
3.2	Kotoutumisen haasteet	9
3.2.1	Naisia koskevat haasteet	10
3.2.2	Ohjauksen ja neuvonnan tärkeys	11
4	Maahanmuuttajien työllistyminen	12
4.1	Työllistymisen haasteet	14
4.1.1	Kannustinloukut	16
4.1.2	Naisia koskevat työllistymisen haasteet	16
5	Maahanmuuttajien osallisuuden tukeminen ja syrjäytymisen ehkäisy	17
5.1	Syrjäytymisen ehkäisy	19
5.2	Osallisuuden tukeminen	19
6	Opinnäytetyön toteutus	21
6.1	Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoitteet	21
6.2	Tutkimusmenetelmän valinta	21
6.3	Tutkimuksen toteuttaminen	23
6.4	Tutkimustulosten analysointi	25
7	Tutkimustulokset	29
7.1	Maahanmuuttajanaisten työllistymiseen ja opiskeluun liittyviä haasteita	30
7.2	Maahanmuuttajanaisten saama tuki työllistymisessä ja opiskelussa	32

7.3	Maahanmuuttajanaisten ajatuksia heidän tarvitsemastaan tuesta opiskelu- ja työpaikan saamisessa	33
7.4	Johtopäätökset	35
8	Pohdinta.....	36
9	Luotettavuus ja eettisyys	39
	Lähteet	41
	Liitteet	46
	Liite 1. Suostumus tutkimukseen	46
	Liite 2. Haastattelun runko	47
	Kuviot	
	Kuvio 1. Ulkomaan kansalaisuudet Suomessa 2017.....	5
	Kuvio 2. Kuvio analyysin vaiheista.....	26
	Kuvio 3. Maahanmuuttajanaisten työllistymisen haasteet.....	31
	Kuvio 4. Maahanmuuttajanaisten saama tuki.....	33
	Kuvio 5. Maahanmuuttajanaisten ajatuksia siitä, mikä auttaisi heitä saamaan opiskelu- tai työpaikan.....	34
	Taulukot	
	Taulukko 1. Aineiston teemojen löytämisestä.....	28

1 Johdanto

Suomeen tulee jatkuvasti ulkomaiden kansalaisia työn perässä, perheen yhdistämisen johdosta, tai pakolaisen asemassa. Osalla on tarkoitus jäädä maahan pysyvästi, osa on vain ohikulkumatkalla. Maahanmuuttajiksi kutsuttu joukko ihmisiä käsittää suuren määrän eri kansalaisuuksia, uskontoja ja etnisiä taustoja. (Martikainen & Tiilikainen, 18, 40.)

Suomen maahanmuuttajaväestöstä noin puolet on naisia. Kansainvälisten tutkimusten perusteella voidaan tietää monien ilmiöiden kuten muuttoliikkeen, muuttosyiden, etnisyyden ja maahanmuuton olevan sukupuolittuneita. Sukupuolinäkökulmaa ei ole otettu toistaiseksi laajasti huomioon suomalaisessa maahanmuuttotutkimuksessa. (Martikainen & Tiilikainen, 15.) Maahanmuuttajista etenkin perheellisillä naisilla on huomattavasti suurempi riski syrjäytyä kantaväestöön verrattuna (Syrjäytyminen 2018). Aiemmista tutkimuksista saadut vallitsevat teoriat, näkökulmat ja oletukset ovat suurelta osin pohjautuneet miesmaahanmuuttajien tilanteisiin ja kokemuksiin. Tästä syystä naisia koskevalle tutkimukselle on erityinen tarve. (Martikainen & Tiilikainen 2008, 15.)

Viime vuosina syntyvyys Suomessa on kääntynyt laskuun, mutta maahamme tulee samaan aikaan lisää väestöä maahanmuuton johdosta. Suomen väestö on muuttumassa monikulttuurisemmaksi, joten uutta tietoa maahanmuuttajista tarvitaan palveluiden kehittämistä ja heidän työllistymistään varten. Opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia maahanmuuttajanaisten työllistymiseen liittyviä tekijöitä ja haasteita heidän näkökulmastaan ja lisätä tietoisuutta aiheesta. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää maahanmuuttajanaisten ajatuksia ja kokemuksia työllistymisestä Suomessa.

2 Maahanmuuttajat ja maahanmuuton historiaa

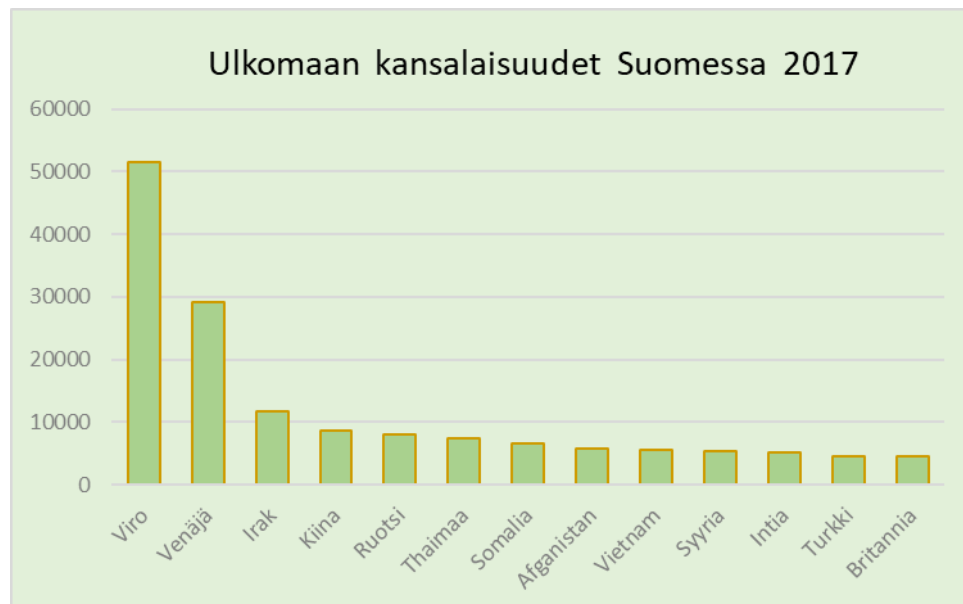
Maahanmuuttajalla tarkoitetaan tilastoissa ja tutkimuksissa ulkomaalaista henkilöä, jonka on tarkoitus asettua asumaan maahan pidemmäksi aikaa. Maahanmuuttaja on yleisnimitys ulkomailta maahan tulleelle henkilölle ja tätä nimitystä voidaan käyttää puhuttaessa paluumuuttajista, siirtotyöläisistä ja pakolaisista. (Miettinen.) Turvapaikanhakijasta ei voida puhua maahanmuuttajana, sillä suurin osa turvapaikanhakijoista käännytetään maasta. Oleskeluluvan saaneesta turvapaikanhakijasta tulee maahanmuuttaja. (Kuka on maahanmuuttaja?) Paluumuuttaja on henkilö, joka on asunut pidemmän ajan synnyinmaansa rajojen ulkopuolella ja palaa takaisin synnyinmaahansa. Suomessa paluumuuttajia ovat entiset ja nykyiset Suomen kansalaiset sekä entisen Neuvostoliiton alueelta tulleet inkerinsuomalaiset. Siirtotyöläisellä tarkoitetaan henkilöä, joka hakeutuu toiseen maahan hankkiakseen toimeentulon, mutta ei asetu sinne pysyvästi. Pakolainen on henkilö, joka on paennut saamaan suojelua kotimaansa ulkopuolelle vainotuksi tulemisen pelon vuoksi, rodun, uskonnon, kansallisuuden, tiettyyn yhteiskuntaluokkaan kuulumisen tai poliittisen mielipiteen johdosta ja on kykenemätön tai pelon johdosta haluton turvautumaan kotimaansa suojaan. Pakolaisella on YK:n pakolaisasiain päävaltuutetun (UNCHR) myöntämä pakolaisen asema. (Sanasto.)

Vielä 1990-luvun puoleen väliin saakka Suomeen muuttaneista ulkomaalaisista suurin osa oli miehiä. 2000-luvun lähestyessä erot naisten ja miesten välillä alkoivat tasoittua, kun naisten määrä alkoi kasvamaan perheenyhdistämisen, avioliittojen ja paluumuuton seurauksena. Nykyään Suomen maahanmuuttajaväestöstä noin puolet on naisia. (Martikainen & Tiilikainen 2008, 15.) 1990-luvulta saakka maahanmuutto on lisääntynyt koko Euroopassa (Geddes & Scholten 2016, 3).

2000-luvulta alkaen maahanmuuttajien määrä Suomessa on kasvanut ja viimeisten kahden vuoden aikana Suomeen on muuttanut noin 30 000 henkeä. Verrattaessa

muihin läntisen Euroopan maihin, Suomessa asuu vähiten ulkomaalaisia. (Maahanmuuttajien määrä.) Vuoden 2012 tilastojen mukaan Suomen väestöstä noin viisi prosenttia on ulkomaista syntyperää. Ulkomaiden kansalaiset asettuvat asumaan suurempiin kaupunkeihin, joissa heidän osuutensa väestöstä on noin 15 prosenttia. (Söderling 2013, 20.) Vuonna 2016 Suomeen muuttaneiden ulkomaan kansalaisten määrä oli 27 274. Suurin osa maahanmuuttajista tuli Suomeen EU:n ulkopuolelta. Eniten heitä tuli Irakista ja toiseksi eniten Venäjältä. (Maahanmuutto uuteen ennätykseen vuonna 2016, 2017.) Tilastokeskuksen arvion mukaan vuoteen 2050 mennessä Suomessa on noin miljoona maahanmuuttajataustaista henkilöä (Söderling 2013, 20).

Euroopan valtioilla on pitkä historia niin maahanmuutosta kuin maastamuutosta. Maahanmuuton johdosta eurooppalaisista yhteiskunnista on tullut sosiaalisesti, etnisesti, uskonnollisesti ja kielellisesti monimuotoisempia. Eurooppaan tulee maahanmuuttajia toisista Euroopan maista sekä Pohjois-Afrikasta, Lähi-Idästä ja itäisestä Afrikasta, kuten Somaliasta ja Eritreasta. (Geddes & Scholten 2016, 2-3.)

Kuvio 1. Ulkomaan kansalaisuudet Suomessa 2017

3 Kotoutuminen suomalaiseen yhteiskuntaan

Kotoutuminen on laaja prosessi, johon liittyy vanhojen tuttujen asioiden taakse jättämistä ja uusien vieraiden toimintatapojen oppimista. Maahanmuuttajan hyvinvoinnin kannalta on tärkeää löytää tasapaino vanhan ja uuden kulttuurin välillä. (Schubert 2013, 64.) Kotoutumisen olennainen asia on suomen tai ruotsin kielen sekä kulttuuristen taitojen sellainen oppiminen, että maahanmuuttajan on mahdollista selviytyä jokapäiväisestä elämästä (Arajärvi 2009, 86).

Kotoutumisella tarkoitetaan maahanmuuttajan asettumista uuteen maahan sekä sopeutumista yhteiskuntaan. Kielen oppiminen, opiskelu- tai työpaikan saaminen sekä kontaktit suomalaiseen yhteiskuntaan tukevat kotoutumista. Työ- ja elinkeinotoimistot ja kunnat tarjoavat palveluja maahanmuuttajien kotoutumisen tukemiseen. (Kotoutuminen Suomeen 2017.) Hanketoiminta nähdään tärkeänä osana maahanmuuttajien osallisuuden edistämistä, sillä hankkeissa voidaan kokeilla innovatiivisia ratkaisuja, joihin nykyiset hallinnolliset ja taloudelliset resurssit eivät anna mahdollisuuksia (Pöyhönen, Tarnanen, Vehviläinen, Virtanen & Pihlaja 2010, 42.)

Miesten ja naisten kotoutuminen ja uuden elämän aloittaminen Suomessa kulkevat eri reittejä pitkin. Myös iällä, koulutuksella, kielitaidolla ja henkilökohtaisilla ominaisuuksilla on merkitystä siihen, mitä tietä pitkin kotoutuminen uuteen yhteiskuntaan alkaa. Suomeen muuttavat ulkomaalaisnaiset ovat keskimäärin suomalaisia naisia nuorempia, mikä näkyy korkeampana hedelmällisyytenä. (Martikainen & Tiilikainen 2008, 15.)

Alkuvaiheessa kotoutumisessa tulisi kiinnittää erityistä huomiota työllistymisasioihin, sillä maahanmuuttajilla on korkein motivaatio työllistyä juuri alkuvaiheessa. Katkokset palveluiden välillä ja pitkittynyt työttömyys laskevat motivaatiota työllistyä ja heikentävät itseluottamusta. (Peltola & Metso 2008, 124.)

3.1 Kunnan vastuu kotoutumispalveluiden järjestämisessä ja muut toimijat kotoutumisen edistämisessä

Alkukartoitus tehdään maahanmuuttajalle, joka on rekisteröitynyt työttömäksi työnhakijaksi työ- ja elinkeinotoimistossa tai saa toimeentulotukea tai itse pyytää alkukartoitusta (Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010, 10 §). Alkukartoituksessa on tarkoituksena arvioida, minkälaisilla palveluilla maahanmuuttajan kotoutumista voidaan tukea. Työkokemus, koulutustausta sekä kielitaito selvitetään alkukartoituksen yhteydessä. (Kotoutuminen Suomeen 2017.)

Tarvittaessa maahanmuuttaja ohjataan muiden viranomaisten tai palveluja järjestävän toimijan palveluiden piiriin joko Työ- ja elinkeinotoimiston tai kunnan toimesta. Alkukartoituksessa arvioidaan kotoutumissuunnitelman tarve. Mikäli kotoutumissuunnitelma on tarpeellinen, aloitetaan sen laatiminen viimeistään kahden viikon kuluttua alkukartoituksesta. (Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010, 13 §.)

Kotoutumissuunnitelma tarkoittaa maahanmuuttajan henkilökohtaiset tarpeet huomioon ottavaa suunnitelmaa toimenpiteistä ja palveluista, joiden avulla maahanmuuttajaa tuetaan saavuttamaan riittävä suomen tai ruotsin kielen taito sekä muita taitoja, jotka ovat edellytyksenä yhteiskunnassa ja työelämässä toimimiselle. (Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010, 11 §.) Kotoutumissuunnitelma tehdään aina, mikäli maahanmuuttaja on työtön työnhakija tai saa toimeentulotukea tai on alle 18-vuotias, eikä hänellä ole Suomessa huoltajaa. Kotoutumissuunnitelma tehdään työvoimaneuvojan tai sosiaalityöntekijän kanssa viimeistään kolmen vuoden kuluttua siitä, kun maahanmuuttaja on saanut ensimmäisen oleskeluluvan tai on rekisteröinyt oleskeluoikeutensa. Yleisimmin kotoutumissuunnitelma on voimassa korkeintaan kolme vuotta, mutta kestoon vaikuttaa maahanmuuttajan tuen tarve. (Kotoutuminen Suomeen 2017.)

Työ- ja elinkeinotoimisto sopii maahanmuuttajan kanssa kotoutumissuunnitelmassa tavoitteet kotoutumisen edistämiseksi. Lisäksi kotoutumissuunnitelmassa sovitaan työnhakua tukevista ja työllistymistä edistävistä palveluista sekä toimenpiteistä. Kuu-kauden sisällä kotoutumissuunnitelman laatimisesta maahanmuuttaja ohjataan ha-keutumaan koulutukseen tai muuhun toimenpiteeseen, joka edistää kotoutumista ja työllistymistä. (Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010, 14 §.) Työ- ja elin-keinotoimisto ja kunta ovat vastuussa kotoutumissuunnitelman toteutumisen seu-raamisesta. Kunta vastaa kotoutumissuunnitelman tarkistamisesta. Suunnitelma tar-kistetaan ja päivitetään vähintään kerran vuodessa tai maahanmuuttajan palvelutar-peen mukaisesti. (Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010, 18 §.)

Kotoutumissuunnitelma voidaan tehdä koko perheelle, mikäli se on perheen edun mukaista. Perheen kotoutumissuunnitelma laaditaan monialaisena yhteistyönä. Lap-sen tai nuoren kehityksen tukeminen sekä vanhemmuuden tukeminen ja koulutus-tarpeet ovat suunnitelmassa erityisesti huomioitavia asioita. (Laki kotoutumisen edis-tämisestä 1386/2010, 16 §.)

Jyväskylän seudulla merkittävä toimija, joka tarjoaa nuorille työttömille ilman opiske-lupaikkaa oleville maahanmuuttajille kieli- ja kulttuuriopetusta, on Jyvälän Setlemen-tin Avaimet Onnistumiseen -koulutus. Koulutusta rahoittaa Opetushallitus. Koulutuk-sen ryhmät kokoontuvat viitenä päivässä viikossa ja niissä saa kielen opetuksen li-säksi tukea arjen hallintaan, tulevaisuuden suunnitteluun sekä kulttuurin ja ympäris-tön tuntemukseen toiminnallisten menetelmien avulla. (Avaimet onnistumiseen -koulutus 2018.) Toinen Jyvälän Setlementin tarjoama koulutus on UMAKO-lukutaitokoulutus, joka on tarkoitettu luku -ja kirjoitustaidottomille maahanmuutta-jille, jotka tarvitsevat erityisohjausta tai ovat kotivanhempia (Kotokolo-kurssit (UMAKO-lukutaitokoulutus) 2018). Jyväskylä järjestää lisäksi muuta toimintaa ja erilaisia ryhmiä, jotka on suunnattu erityisesti maahanmuuttajille (Maahanmuuttajille 2018).

3.2 Kotoutumisen haasteet

Uuteen maahan sopeutuminen ja siihen liittyvät tehtävät ja stressi ovat yksilöllisiä kokemuksia. Maahanmuuttaja käyttää tietoisesti tai tiedostamattaan erilaisia keinoja omaksua uusi kulttuuri ja sen vaikutteet samalla oman kulttuurin voimakkaasti vaikuttaessa häneen. Maahanmuutto voi olla kokemuksena positiivinen tai negatiivinen riippuen maahanmuuttajan omista toiveista ja odotuksista. Muuttaminen uuteen maahan on jokaiselle rasittava ja stressiä aiheuttava tapahtuma. Uuteen kulttuurin sopeutuminen vaatii ponnisteluja monen asian suhteen. Henkistä stressiä aiheutuu arkisten askareiden suorittamisesta, kun toimintamallit ja käytännöt ovat vieraita. Vuorovaikutustilanteet tuottavat stressiä, kun yhteistä kieltä ei ole. Kehollinen viestintä on usein kulttuurisidonnaista, joten kehon kielestäkään ei ole aina apua kommunikoinnissa. (Schubert 2013, 63.)

Maahanmuuttajien kotoutumisen haasteena alkuvaiheessa on tiedon saaminen yhteiskunnasta, palvelujärjestelmästä ja työmarkkinoista. Maahanmuuttajan voi olla hankala ymmärtää suomalaista yhteiskuntaa sen monimutkaisuuden vuoksi. (Ali-tolppa-Niitamo, Söderling & Fågel 2005, 47.) Terveys-, kuntoutus- ja sosiaalipalvelut ovat järjestelmän hajanaisuuden ja monimutkaisuuden vuoksi hankalasti ymmärrettävissä pitkäänkin Suomessa asuneelle maahanmuuttajalle, mutta jopa syntyperäiselle suomalaiselle (Härkäpää & Peltola 2005, 82.)

Pakolaisena saapuneella maahanmuuttajalla voi olla välttämätön tarve kuntoutukselle. Kuntoutus voi olla lääkinnällistä tai sosiaalista kuntoutusta ja kuntoutustoimintoiteet on tärkeä saada vireille pian maahan saapumisen jälkeen. (Arajärvi 2009, 85.) Kuitenkin monet kuntoutuspalvelut on suunnattu kantaväestölle, eikä niissä ole välttämättä sellaista kokemusta ja osaamista, jota maahanmuuttajat tarvitsevat (Peltola & Metso 2008, 125.)

Kulttuuriin liittyvät toimintatavat vaikuttavat kaikilla elämäalueilla. Toisissa kulttuureissa perheet ovat suuria ja suvun roolia lasten kasvattajana pidetään tärkeänä. Maahanmuuttaja saattaa joutua jättämään suvun tarjoaman tuen taakseen saapuaan uuteen kotimaahansa. Koska suomalainen ja länsimainen kulttuuri painottaa vahvasti yksilön roolia ja vastuuta, voi yhteisön tukea arvostavista kulttuureista tulevasta maahanmuuttajasta tuntua suomalainen kulttuuri vieraalle. Perheellisille maahanmuuttajille hämmennystä saattaa aiheuttaa uuden kulttuurin erilaiset tavat ja käytänteet lasten hoidossa ja kasvatuksessa. (Kuittinen & Isosävi 2013, 78-79, 81.)

3.2.1 Naisia koskevat haasteet

Kulttuuriset tekijät saattavat joskus nousta syyksi sille, miksi osa maahanmuuttajista jää kotoutumistoimenpiteiden ulkopuolelle. Naiset saattavat jäädä yhteiskunnallisen osallistumisen ja jopa julkisen esiintymisen ulkopuolelle, kun heitä rajoitetaan kulttuurisista syistä. Tämän vuoksi naiset saattavat jäädä tietämättömiksi mahdollisuuksista osallistua koulutukseen ja työelämään tai muuhun toimintaan. Monilapsisen perheen äitiys ja naisten koulutuksen puute voivat olla syitä koulutukseen sitoutumisen vaikeudelle. Vähäiset kontaktit viranomaisiin ja muihin perheen ulkopuolisiin toimijoihin eristävät naiset yhteiskunnasta. (Arajärvi 2009, 41, 88.)

Yksi naiseen kohdistuva riski jäädä palveluiden ulkopuolelle liittyy oman puolison käyttämiseen tulkkina asiointitilanteissa. Suositus on käyttää aina ammattitulkkia, jotta vakavatkin ongelmat tulevat havaituksi. (Peltola & Metso 2008, 124.) Perheen muuttaessa saattavat auktoriteettirakenteet perheen sisällä hajota, mikä saattaa miesten sopeutumisvaikeuksien ja syrjäytymisen myötä johtaa naiseen kohdistuvaan väkivaltaan. (Martikainen & Tiilikainen 2008, 28.)

Sosiaalisen tuen puute koskettaa etenkin perheellisiä maahanmuuttajanaisia. Yksinäisyys ja eristyneisyys ovat riskitekijöitä synnytyksen jälkeiselle masennukselle. Oman

kulttuurin perinteiden ylläpitämisen ja oman yhteisön tuen on todettu olevan suo-
jaava tekijä masennukselta. (Kuittinen & Isosävi 2013, 86.)

3.2.2 Ohjauksen ja neuvonnan tärkeys

Maahanmuuttajien erityistarpeiden huomioiminen ja oikea-aikaisuus on ohjaus- ja neuvontatyössä erittäin tärkeää. (Arajärvi 2009, 88.) Viranomainen on velvollinen antamaan neuvontaa ja vastaamaan asiointia koskeviin kysymyksiin ja tiedusteluihin. Viranomaisen on pyrittävä opastamaan asiakas toisen viranomaisen toimivaltaan, jos asia ei kuulu kyseisen viranomaisen tehtäviin. (Hallintolaki 434/2003, 8 §.) Velvollisuus korostuu erityisesti nivelvaiheissa maahanmuuttajan siirtyessä koulutuksesta, kuntoutuksesta tai muusta palvelusta tai toimenpiteestä toiseen. Kotouttamisprosessi ja palveluketju voivat katketa niissä tilanteissa, kun maahanmuuttajan tulisi itse ottaa yhteyttä tiettyyn viranomaiseen tai palvelun järjestäjään. Näissä tilanteissa tulee varmistaa, että maahanmuuttajalla on riittävät tiedot ja osaaminen ottaa yhteyttä tarvittavaan palveluun. (Arajärvi 2009, 88.)

Ne maahanmuuttajat, joilla on kuntoutukseen tai työllistymiseen liittyviä palvelutarpeita, voivat kokea vaikeuksia hoitaa näitä asioita palvelujärjestelmän vierauden takia. Maahanmuuttajat eivät aina tiedä oikeuksiaan palveluihin, missä ja miten palveluihin pääsee ja kuinka asiointi tapahtuu. Heillä voi olla virheellisiä käsityksiä työntekijöiden rooleista ja tehtävistä. Vuorovaikutuksen ja palvelun onnistumisen kannalta on tärkeää, että työntekijä on valmis selittämään asiat tavallista selkeämmin ja kertomaan asiakkaalle hänen oikeutensa ja velvollisuutensa ymmärrettävillä käsitteillä. Työntekijän tulee kysyä asioista niin konkreettisesti kuin mahdollista, jotta yhteinen ymmärrys löytyy. (Peltola & Metso 2008, 123.) Perheellisille maahanmuuttajille haasteita voivat aiheuttaa perheille tarkoitettujen palveluiden löytäminen ja niiden toiminnan ymmärtäminen (Kuittinen & Isosävi 2013, 85).

4 Maahanmuuttajien työllistyminen

Kun maahanmuuttajalla on työelämän kannalta riittävä pätevyys ja kielitaito työllistykseen, vastaa maahanmuuttajan asema tässä vaiheessa kotoutumisprosessia periaatteessa kantaväestön asemaa. Työvoimaviranomaisten toimenpiteet ovat samat kuin kantaväestölle annettavat toimenpiteet. Näitä ovat työmarkkinapoliittinen tuki, työvoimakoulutus, avoimille työmarkkinoille työllistyminen ja palkkatuki. Kuitenkin maahanmuuttajan työllistyminen vaatii keskimääräistä enemmän viranomaisten voimavaroja ja osittain tarvitaan henkilökohtaista ohjausta. Tämän vuoksi viranomaisten on erityisen tärkeää ottaa vielä tässä vaiheessa huomioon maahanmuuttajan erityistarpeet. (Arajärvi 2009, 87.)

Suomalaisessa yhteiskunnassa perustilanteen ajatellaan olevan se, että terve aikuinen hankkii työllä, ammatilla tai elinkeinolla toimeentulon itselleen ja perheelleen (Arajärvi 2009, 109). Kotoutuminen suomalaiseen yhteiskuntaan työn kautta on noussut tutkimuksissa yhä keskeisemmäksi asiaksi (Forsander & Ekholm 2001, 51). Kotoutumisen, kielen oppimisen ja verkostojen syntymisen kannalta työ on nostettu tärkeäksi tekijäksi maahanmuuttajalle (Tiilikainen 2008, 9, 79).

Maahanmuuttajien on todettu kohtaavan työttömyyttä useammin niissä Euroopan maissa, joissa valtaväestön työttömyysluvut ovat suuremmat (Fleischmann & Dronkers 2010, 344). Suomen lisäksi muualla teollisuusmaissa maahanmuuttajien työllistyminen on vaikeampaa valtaväestöön verrattuna. Suomen ja muiden maahanmuuttomaiden ongelmana on se, kuinka ne maahanmuuttajat, joiden maahanmuuton syy ei ollut työperäinen, saadaan sijoittumaan työmarkkinoille. (Forsander & Ekholm 2001, 60-61.)

Työllisyysaste vieraskielisillä on 15-17 prosenttia alhaisempi kuin kotimaista kieltä puhuvalla. Työttömyyserot ovat 2000-luvulla kaventuneet kantasuomalaisten ja vieraskielisten välillä johtuen vieraskielisten työllisyyden nopeammasta noususta kantaväestöön nähden sekä vieraskielisten nopeammasta työttömyyden alenemisesta kanta-
väestöön verrattuna. Vieraskielisten naisten työttömyys on yleisintä, mutta työttömyysaste on laskenut lähelle vieraskielisten miesten työttömyysastetta. Tätä voi selittää sillä, etteivät vieraskieliset naiset ilmoittaudu miesten tavoin yhtä usein työttömiksi työnhakijoiksi. (Myrskylä & Pyykkönen 2014, 20, 23-24, 26.)

Myrskylän & Pyykkösen (2014) mukaan maahanmuuttajat työllistyvät aloille, jotka eivät vastaa heidän koulutustaan useammin kuin kantaväestöön kuuluvat ihmiset. Tyypillisimpiä ammatteja maahanmuuttajille ovat siivooja, ajoneuvon kuljettaja, tarjoilija ja myyjä. (Myrskylä & Pyykkönen 2014, 19.)

Ulkomailla suoritetun tutkinnon tunnustaminen tehdään työtä tai opiskelupaikkaa haettaessa ja siinä päätetään minkälaisen pätevyyden toisessa maassa suoritettu tutkinto antaa. Tutkinnon tunnustamisen voivat tehdä opetushallitus, työnantajat, korkeakoulut ja oppilaitokset tai alakohtaiset viranomaiset. Korkeakoulututkintojen tunnustamisesta sellaisiin tehtäviin, joihin tarvitaan Suomessa tietyn tasoinen korkeakoulututkinto, päättää Opetushallitus. Mikäli haettavaan työhön ei ole lainsäädännön asettamia kelpoisuusvaatimuksia, päättää työnantaja ulkomailla suoritetun tutkinnon antamasta pätevyydestä kyseiseen tehtävään. (Tutkintojen tunnustaminen ja kansainvälinen vertailu.)

Vielä tällä hetkellä maahan muuttaneiden ulkomailla suorittamia tutkintotietoja ei kerätä järjestelmällisesti. Tutkintotiedot saadaan siinä vaiheessa, mikäli maahanmuuttajan tutkinto laillistetaan ja hän kirjautuu työllisyyspalveluiden asiakkaaksi. 2000-luvulla vieraskielisistä vain vajaa 10 prosenttia on suorittanut tutkinnon Suomessa. (Myrskylä & Pyykkönen 2014, 33.)

4.1 Työllistymisen haasteet

Suomen ja muiden teollisuusmaiden tavoin maahanmuuttajien työllistyminen on vaikeampaa valtaväestöön verrattuna. Suomen ja muiden maahanmuuttomaiden ongelmana on se, kuinka ne maahanmuuttajat, joiden maahanmuuton syy ei ollut työperäinen, saadaan sijoittumaan työmarkkinoille. (Forsander & Ekholm 2001, 60-61.)

Maahanmuuttajien työllistymisen esteet ovat osittain samoja, kuin kantasuomalaisilla, mutta lisäksi maahanmuuttajiin kohdistuu erityisiä haasteita työllistymisessä. Maahanmuuttajien työllistymisen haasteita voidaan tarkastella seuraavista lähtökohdista:

- 1) Maahanmuuttajaan itseensä liittyvät ongelmat
- 2) Työnantajiin, työolosuhteisiin ja työyhteisöön liittyvät ongelmat
- 3) Palveluihin liittyvät ongelmat

Maahanmuuttajaan itseensä liittyviä haasteita työllistymiselle voivat olla puutteellinen suomen tai ruotsin kielen taito, pitkäaikainen työttömyys, tietojen ja taitojen puuttuminen suomalaisesta kulttuurista ja yhteiskunnassa toimimisesta (Arajärvi 2009, 81.) Forsanderin (2002) mukaan sosiaalisen ja kulttuurisen sopivuuden sekä hyvän kielitaidon merkitys työmarkkinoilla lisääntyy koko ajan entisestään. Nämä tekijät luovat mahdollisuuden sulkea maahanmuuttajat ulkopuolelle vedoten tietojen ja taitojen puutteeseen toimia suomalaisessa työelämässä, vaikka todellisuudessa syy olisikin työnantajan haluttomuus palkata maahanmuuttajaa. (Forsander 2002, 69.)

Työnantajiin, työolosuhteisiin ja työyhteisöön liittyvät esteet voivat olla asenteellisia, jolloin työnantajan oma luulo tai pelko maahanmuuttajan palkkaamisesta työhön muodostuu esteeksi (Arajärvi 2009, 81). Ympäröivän yhteiskunnan asenteet vaikuttavat voimakkaasti maahanmuuttajien asemaan yhteiskunnassa. Syrjinnällä tarkoitetaan työnhaussa ihmisen asettamista eriarvoiseen asemaan sellaisin perustein, jotka

eivät ole hyväksyttyjä. Ominaisuuksien, joilla ei ole merkitystä työtehtävän kannalta kuten sukupuoli, ikä ja etninen alkuperä, ei saa olla merkitystä työnhaussa. Työnhakijalta voidaan vaatia hyväksyttävin perustein koulutusta, työkokemusta, ammattitaitoa ja henkilökohtaista sopivuutta työtehtävään. (Forsander 2002, 64-65.)

Useat asennetutkimukset osoittavat, että koulutetummat ovat usein vähän koulutettuja suvaitsevaisempia. Suvaitsevaisempia ovat myös he, joilla on ulkomaalaisia tuttuja, kuin he, joilla ei ole ulkomaalaisia tuttuja. Suomessa yleisesti hyväksytyimpiä ovat työn perässä muuttaneet maahanmuuttajat. (Forsander 2002, 65.)

Palveluihin liittyvät ongelmat liittyvät yksilöllisten palveluiden puutteeseen, eikä palvelujärjestelmä ota riittävästi huomioon maahanmuuttajien erilaisia työelämään liittyviä tiedontarpeita (Peltola & Metso 2008, 124). Viranomaisten asenteet ja tiedon puute nousevat esiin myös palvelujärjestelmän osalta (Arajärvi 2009, 81). Peltola ja Metso (2008) toteavat maahanmuuttajien tarvitsevan nykyistä enemmän tietoa eri ammanteista ja niitä koskevista koulutusvaatimuksista sekä muista työllistymisvaihtoehdoista, kuten yrittäjyydestä. Pimeän työn tekemiseen liittyvistä riskeistä tarvitsee myös Peltolan ja Metsolan mukaan tiedottaa enemmän. (Peltola & Metso 2008, 107, 109.)

Koska suuri osa työpaikoista täytetään epävirallisten verkostojen kautta, jäävät maahanmuuttajat helposti ainakin maahan tulon alkuvaiheessa näiden verkostojen ulkopuolelle. Forsander toteaa, että maahanmuuttajan täytyy ensin kyetä osoittamaan ammattitaitonsa ja sopivuutensa kyseiselle alalle, jonka jälkeen hänelle suodaan tilaisuus työllistyä tai edetä työmarkkinoilla maahanmuuttajataustaisuudesta huolimatta. (Forsander & Ekholm 2001, 64-65.)

4.1.1 Kannustinloukut

Hyvinvointivaltiossa ja -yhteiskunnassa turvataan yksilön ja perheen toimeentulo silloin, kun toimeentulon hankkiminen on niin sanotusta hyväksyttävästä syystä estynyt. Näitä syitä voi olla työttömyys, työkyvyttömyys, sairaus, vanhuus, lapsen saaminen ja opiskelu. Mikäli henkilö ei muista lähteistä saa toimeentuloa, taataan tällöin välttämätön toimeentulo. Koska maahanmuuttajien kohdalla on useammin työttömyyttä kantaväestöön nähden, voidaan heidän kohdallaan ajatella yhtenä mahdollisena työllistymisen esteenä olevan kannustinloukut. Joissakin maahanmuuttajaryhmissä yksinhuoltajuus on yleistä, mikä vaikuttaa osaltaan kannustinloukkuihin. Kannustinloukku tarkoittaa tilannetta, jossa yksilön saama sosiaaliturva on lähes saman suuruinen tai jopa suurempi, kuin työstä saatava palkka olisi. Tällöin työn tekeminen ei ole taloudellisesti kannattavaa ja lisäkuluja voi tulla työmatkoista ja korkeammasta veroprosentista. Jotta kannustinloukut eivät olisi työllistymisen ja opiskeluun hakeutumisen esteenä, tulisi palkkatason olla merkittävästi sosiaaliturvaa suurempi. Maahanmuuttajien vajaatyöllisyys on yleistä. Lyhytaikaisen työn vastaanottaminen voi aiheuttaa työntekijän kannalta hankalia etuuksien tasojen vaihteluita ja etuuksien takaisinperintää. Tätä kutsutaan byrokratialoukuksi. (Arajärvi 2009, 109 - 110.)

4.1.2 Naisia koskevat työllistymisen haasteet

Kokopäivätyössä käyvä nainen, joka työn lisäksi huolehtii myös perheestään, nähdään Suomessa yhteiskunnallisesti normaalina. Näillä normeilla ja arvoilla on vaikutus kotouttamispolitiikkaan ja ne määrittävät maahanmuuttajanaisen paikkaa suomalaisessa yhteiskunnassa ja kannustavat maahanmuuttajanaisia elättämään itsensä. Maahanmuuttajanaيسille on Suomessa tarjolla usein laajemmat mahdollisuudet tehdä töitä tai opiskella kuin maahanmuuttajan lähtömaassa. Tämän vuoksi perheenjäsenen ja sukupuolten väliset roolit on muokattava uudelleen. Miesten ja naisten asemaa koskevat odotukset vaikuttavat osaltaan perheen roolien muutokseen. (Martiainen & Tiilikainen 2008, 27, 79, 316.)

Työnantajien suhtautuminen maahanmuuttajanaisiin on vaihtelevaa. Väestöliiton Väestötutkimuslaitoksen Monikko-alahankkeessa tehdyssä tutkimuksessa ”Menestyvät maahanmuuttajanaiset” saatiin tuloksia, joiden mukaan korkean elintason maista tuleviin sekä lähempää tulleisiin maahanmuuttajanaisiin suhtaudutaan myönteisimmin. Työnantajien suhtautumiseen on todettu vaikuttavan se, kuinka kaukaa maahanmuuttaja on kotoisin. Mitä kauempaa maahanmuuttaja tulee, sitä ennakkoluuloisempi työnantaja on. Maahanmuuttajanaiset uskoivat, että mikäli he kilpailevat suomalaisen kanssa samasta työpaikasta, on suomalainen se, joka paikan saa, vaikka maahanmuuttaja olisi muodollisesti pätevämpi. Maahanmuuttajanaiset ajattelevat, että työnantajan on helpompi palkata suomalainen työntekijä, koska silloin ei tarvitse pelätä mahdollisia kulttuurieroista johtuvia ristiriitoja. (Tiilikainen 2008, 90-93.)

Maahanmuuttajanaiset kokevat Tiilikaisen (2008, 93-94) mukaan puutteellisen kielitaidon, koulutustaustan ja suomalaisten asenteiden olevan suurimpia esteitä Suomessa työllistymiselle. Tutkimuksen mukaan verkostoista on apua työllistymiseen. Hyvä kielitaito, vahva sosioekonominen perhetausta sekä valmius tehdä töitä haluamansa asian eteen edistää tutkimuksen mukaan maahanmuuttajanaisten työllistymistä. Suomessa suoritettu tutkinto auttaa työsaannissa jonkin verran. (Tiilikainen 2008, 92.)

5 Maahanmuuttajien osallisuuden tukeminen ja syrjäytymisen ehkäisy

Syrjäytymisellä tarkoitetaan moniulotteista prosessia, jossa toisiaan vahvistavat huono-osaisuuden eri ulottuvuudet. Syrjäytymisellä tarkoitetaan työmarkkinoiden, perheen, ystävien ja yhteiskunnallisen osallisuuden ulkopuolelle jäämistä sekä yleisesti sopivan elämäntavan ja elämänlaadun ulkopuolelle ajautumista. (Syrjäytyminen ja osallisuus 2017.) Luku- ja kirjoitustaidottomuus ovat suuria tekijöitä, jotka lisäävät

syrjäytymisriskiä. Luku- ja kirjoitustaidoton maahanmuuttaja-aikuinen on usein riippuvainen perheenjäsenistään ja kodin ulkopuolella itsekseen liikkuminen on hankalaa. Työnhakeminen on vaikeaa ilman hyvää kieli- ja kirjoitustaitoa. (Mikkonen 2005, 64.)

Syrjäytyminen voi johtua esimerkiksi työttömyydestä, köyhyydestä, mielenterveysongelmistä, alkoholisoitumisesta tai yhteiskunnallisten vaikutusmahdollisuuksien ulkopuolelle joutumisesta. Syrjäytyminen aiheuttaa terveyseroja ja eriarvoisuutta. Syrjäytymistä ehkäistään vahvistamalla ihmisten osallisuutta ja työkykyä, vähentämällä työttömyyttä, köyhyyttä ja osattomuutta sekä huolehtimalla peruspalveluista ja sosiaaliturvasta. (Syrjäytymisen ja köyhyyden ehkäiseminen.) Syrjäytymisellä on usein pitkäaikaiset seuraukset, jotka vaikuttavat myös myöhempisiin sukupolviin. (Alitolppa-Niitamo 2005, 47.)

Maahanmuuttajien ja etenkin perheellisten maahanmuuttajanaisten riski syrjäytyä on moninkertainen verrattuna kantaväestöön. (Syrjäytyminen 2018.) Syrjäytymisen riskiä kasvattavat myös traumaattiset kokemukset, sillä ne Mikkosen (2005) mukaan vaikeuttavat kotoutumista. Traumaattiset kokemukset hankaloittavat uuden tiedon vastaanottamiskykyä sekä keskittymistä. Maahanmuuttajien kanssa työskentelevät ihmiset eivät välttämättä tiedä maahanmuuttajan traumaattisista kokemuksista, minkä vuoksi työn tekijä ei osaa huomioida niiden vaikutusta. Traumatisoituminen vaikuttaa myös asenteeseen suhtautua viranomaisiin. Traumatisoitunut maahanmuuttaja suhtautuu helposti kielteisesti viranomaisiin, minkä vuoksi avun ja palveluiden saaminen vaikeutuu. (Mikkonen 2005, 64.)

5.1 Syrjäytymisen ehkäisy

Työntekoa pidetään yhtenä tärkeimpänä osallisuuden muotona ja syrjäytymistä ehkäisevänä tekijänä. (Kosonen 2017.) Kosonen (2017) kertoo Draken mukaan maahanmuuttajuuden olevan suuri riski syrjäytymiselle, joka hänen mielestään johtuu suomalaisesta yhteiskunnasta, jota hän kuvaa vaikenevana, epäluuloisena ja eristyvä. Drake korostaa työnteon tärkeyttä, sillä se auttaa maahanmuuttajaa kiinnittymään uuteen maahan. Draken mukaan suurin este työllistymiselle on puutteellinen suomen kielen taito, jonka osaamisvaatimuksista voitaisiin työnantajien puolelta joustaa. (Kosonen 2017.)

Varhaiskasvatuksella on merkittävä rooli syrjäytymisen ehkäisyssä. Syrjäytymisen riskejä voidaan ehkäistä edistämällä lasten osallisuuden ja yhteisöllisyyden kokemuksia päivähoitossa. (Salmi, Mäkelä, Perälä & Kestilä 2012.) Tervola (2016) toteaa kansainvälisten tutkimusten olevan jokseenkin samaa mieltä siitä, että vähäosaisten ja maahanmuuttajaperheiden lapset hyötyvät päivähoitosta erityisesti. Päivähoito-oikeuden rajoittaminen heikentää maahanmuuttajalasten kotoutumista, sillä päivähoitossa lapsi oppii suomen kieltä. Pitkän aikavälin tarkastelussa on havaittu päivähoitolla olevan positiivisia vaikutuksia koulutustasoon ja työllistymiseen. Tutkimuksissa on mitattu lyhyen aikavälin hyötyjä kielitaidossa ja koulumenestyksessä. (Tervola 2016.)

5.2 Osallisuuden tukeminen

Osallisuus voidaan nähdä syrjäytymisen vastaparina ja osallisuuden tukemisen ehkäisevän syrjäytymistä ja köyhyyttä. Osallisuus voidaan ymmärtää tunteena, jonka kokeminen toimii syrjäytymistä ja hyvinvointivajeita vastaan. Osallisuuden tunne syntyy, kun ihminen on osallisena jossakin yhteisössä, kuten opiskelu-, työ-, tai harrastustoi-

minnassa. Yhteiskunnallisella tasolla osallisuus tarkoittaa mahdollisuutta terveyspalveluihin, koulutukseen, työhön, toimeentuloon, asuntoon ja sosiaalisiin suhteisiin. Kansallisella tasolla osallisuus tarkoittaa kansalaisen oikeutta vaikuttaa yhteiskunnallisiin asioihin ja yhteiskunnan kehitykseen, esimerkiksi äänestämällä vaaleissa. Osallisuuden edistäminen on osa Suomen hallituksen ja Euroopan unionin tavoitteita. (Osallisuus 2017.)

Sosiaali- ja terveysministeriön (STM) vastuulla on huolehtia kansalaisille riittävä toimeentulo ja peruspalvelut. Osallisuuden vahvistamisessa sosiaali- ja terveysministeriön vastuulla on syrjäytymisen ehkäisy sekä maahanmuuttajien ja muiden erityisryhmien hyvinvointi ja terveys. (Osallisuuden edistäminen.)

Maahanmuuttajien kohdalla osallisuutta voidaan tukea edistämällä heidän osallistumismahdollisuuksiaan, tukemalla yhteiskuntaan integroitumista sekä kehittämällä maahanmuuttajien kieliopintoja. (Osallisuus 2017.) Sosiaali- ja terveystalitiikan strategiassa painotetaan maahanmuuttajien erityistarpeiden huomioon ottamista sosiaali- ja terveyspalveluja kehitettäessä. Sosiaali- ja terveydenhuollon keinoin tuetaan maahanmuuttajien ja heidän perheensä kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan parantaen heidän mahdollisuuksiaan opiskeluun ja työhön. (Maahanmuuttajien sosiaaliturva, hyvinvointi ja terveys.)

Yhteiskunnan palveluiden lisäksi myös eri tason toimijoilla on tärkeä rooli osallisuuden edistämässä. Muita tärkeitä toimijoita osallisuuden vahvistamiseksi ovat koulut, työpaikat, harrastusseurat, seurakunnat, järjestöt ja yhdistykset. (Osallisuus 2017.)

6 Opinnäytetyön toteutus

6.1 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoitteet

Opinnäytetyön tarkoituksena oli saada selville ja lisätä tietoisuutta maahanmuuttajanaisten työllistymiseen liittyvistä tekijöistä ja haasteista heidän näkökulmastaan. Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää maahanmuuttajanaisten ajatuksia ja kokemuksia työllistymisestä Suomessa.

Tutkimuskysymykset olivat seuraavat:

1. Mitä haasteita maahanmuuttajanaisten mielestä työllistymiseen ja opiskeluun Suomessa liittyy?
2. Millaista tukea maahanmuuttajanaiset saavat työllistymiseen ja opiskeluun Suomessa?
3. Millainen tuki voisi auttaa maahanmuuttajia saamaan opiskelu- ja työpaikan?

6.2 Tutkimusmenetelmän valinta

Tutkimusmenetelmäksi valikoitui laadullinen kvalitatiivinen menetelmä, jonka pyrkimyksenä on tutkia kohdetta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Laadullista menetelmää käyttäen voidaan kuvata todellista elämää, joka sopii opinnäytetyön tarkoitukseen saada kokemuksia maahanmuuttajanaisilta työelämästä Suomessa. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 157.)

Hirsjärvi ja Hurme (2011, 34) kirjoittavat, että mitään metodia ei tutkimusta tehdessä tulisi valita pohtimatta sen soveltuvuutta kyseisen ongelman ratkaisuun. Menetelmän valintaa tehdessä käytettäviä kriteereitä ovat tehokkuus, taloudellisuus, tarkkuus ja luotettavuus. Menetelmää valitessa pohdittiin tutkimuksen kohderyhmää - mikä menetelmä antaisi luotettavia tuloksia maahanmuuttajanaisilta? Kyselylomake jättäytyi pois sen hankaluuden takia. Kyselylomakkeen ajateltiin olevan hankala ymmärtää. Luotettavimmaksi menetelmäksi valikoitui haastattelu sen joustavuuden vuoksi. Suora vuorovaikutus tutkittavan kanssa mahdollistaa tiedonhankinnan suunnittamisen itse tilanteessa ja vastausten taustalla olevia motiiveja sekä ei-kielellisten vihjeiden esiin saamisen. Haastattelu antaa mahdollisuuden säädellä aiheiden järjestystä, kun taas kyselylomaketta käytettäessä tutkittavalla on mahdollisuus selata sitä eteenpäin saaden myöhäisemmäksi tarkoitettuja osia tietoonsa aiemmin kuin tutkija olisi tarkoittanut. Tämä olisi voinut vaikuttaa tutkimuksen luotettavuuteen. (Hirsjärvi & Hurme 2011, 36.)

Tutkimushaastattelujen lajit eroavat toisistaan lähinnä strukturointiasteen perusteella eli sen mukaan, miten kiinteästi kysymykset on muotoiltu ja missä järjestyksessä ne esitetään (Hirsjärvi & Hurme 2011, 47). Haastattelutyyppejä ovat strukturoitu haastattelu eli lomakehaastattelu, teemahaastattelu ja avoin haastattelu (Hirsjärvi ym. 2007, 202-204).

Tutkimus toteutettiin puolistrukturoituna teemahaastatteluna. Puolistrukturoidussa teemahaastattelussa kysymykset on ennalta mietitty tietyn aihealueen ympärille, mutta niiden esittämisjärjestystä voidaan muuttaa. Teemahaastattelu vastaa hyvin monia kvalitatiivisen tutkimuksen lähtökohtia ja on sen vuoksi paljon käytetty kasvatus- ja yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa. (Hirsjärvi ym. 2007, 202-204.)

6.3 Tutkimuksen toteuttaminen

Tutkimuksen kohderyhmä rajattiin koskemaan vähintään kolme vuotta Suomessa asuneita työikäisiä maahanmuuttajanaisia. Alle kolme vuotta Suomessa asuneet rajattiin tutkimuksesta pois, koska heidän katsottiin olleen Suomessa liian vähän aikaa osataksaan kieltä, jotta tutkimukseen osallistuminen oli mahdollista. Toinen syy alle kolme vuotta Suomessa asuneiden rajaamiselle tutkimuksesta pois oli se, että heillä ei ajateltu olevan niin paljon merkittävää tietoa tai kokemusta juuri tämän tutkimuksen kannalta kuin yli kolme vuotta Suomessa asuneilla olisi. Kotoutumisaika on kolme vuotta, jonka ajalle laaditaan kotoutumissuunnitelma. Koska tutkimukseen haluttiin saada kotoutumisajan ylittäneitä haastateltavia, oli vaatimus vähintään kolme vuotta Suomessa asumisesta luonnollinen valinta.

Tutkimukseen osallistujat löytyivät työelämän kontaktien kautta. Yhteistyötahoja lähestyttiin sähköpostitse ja yhden kontaktin kanssa päästiin keskustelemaan tutkimuksen teosta kasvotusten. Suostumus tutkimukseen pyydettiin organisaation johdolta heidän käytäntöjensä mukaisesti. Tutkimukseen osallistujia lähestyttiin paikan päällä heidän opiskelu- ja työharjoittelupaikoissaan. Paikan päällä käytiin useamman kerran kertomassa tutkimuksesta ja kartoittamassa halukkaita tutkimukseen osallistujia, jotta kohderyhmään kuuluvat henkilöt tavoitettiin.

Haastattelut toteutettiin kesän 2018 aikana. Haastatteluun osallistui kolme maahanmuuttajanaista. Haastattelut kestivät 15-25 minuuttia. Haastatteluissa käytettiin valmiiksi mietittyjä haastattelukysymyksiä, jotka laadittiin tutkijoita varten, jotta tutkimuskysymyksiin vastausten löytäminen pysyisi päämääränä. Haastattelukysymykset testattiin ennen varsinaista haastattelua, jonka jälkeen haastattelukysymyksiä pystyttiin muokkaamaan paremmin ymmärrettäviksi. Haastattelulomake sisälsi 20 valmiiksi mietittyä kysymystä ja täydentäviä kysymyksiä esitettiin tarpeen mukaan. Haastattelun alun kysymykset olivat kartoittavia kysymyksiä liittyen ikään, Suomeen tulovu-

teen ja perhekokoon. Näihin kysymyksiin haastateltavan ajateltiin olevan helppo vastata ja haastattelu saataisiin luontevasti käyntiin yleisluontoisilla kysymyksillä. Haastattelun loppupuolen kysymykset kartoittavat muun muassa halukkuutta työntekoon ja opiskeluun, kokemuksia työllisyyttä edistävästä palveluista ja ajatuksia maahanmuuttajanaisten työllistymisen haasteista.

Haastattelut järjestettiin tutkimukseen osallistujille tutussa ympäristössä heidän opiskelu- tai työharjoittelupaikoillaan. Haastattelutilanne pyrittiin tekemään mahdollisimman tasavertaiseksi asettautumalla niin, että esimerkiksi pöytiä ei ollut välisämme ja istuimme kaikki saman välimatkan päässä toisistamme. Kvalitatiiviselle tutkimukselle tyypillistä on koota aineisto luonnollisissa todellisissa tilanteissa (Hirsjärvi ym. 2007, 160). Tutkijoista toinen esitti kysymykset ja toinen kirjasi vastaukset tietokoneelle. Haastattelu nauhoitettiin myöhempää litterointia varten. Haastattelut tehtiin pääosin suomen kieltä käyttäen. Kahdessa haastattelussa käytettiin osittain englannin kieltä suomen kielen lisäksi.

Puolistrukturoidun haastattelun etuna oli kysymysten järjestyksen mahdollinen muuttaminen, mikä teki haastattelutilanteesta luontevamman. Kysymysten suullista muotoilua muutettiin ja tarkennettiin tarpeen mukaan niin suomen kuin englannin kielellä haastateltavan kielitaidosta riippuen. Haastattelussa kielellä on keskeinen merkitys. Vuorovaikutus syntyy ihmisten sanoista ja kielellisistä merkityksistä ja tulkinnasta haastattelutilanteessa. (Hirsjärvi & Hurme 2011, 48.) Hirsjärvi ja Hurme (2011, 53) toteavat, että jopa yksinkertaisissa ja tavallisimmissakin ilmauksissa saatetaan ilmetä epäselvyyttä. Maahanmuuttajia haastateltaessa täytyi miettiä haastattelukysymysten muotoilu tarkasti. Kielen täytyi olla helposti ymmärrettävää ja sanojen tuttuja. Selkokieli on yleiskieltä helpompaa suomea ja se on mukautettu ymmärrettävämmäksi ja luettavammaksi sen sisällön, sanaston ja rakenteen kautta. Selkokieli mahdollistaa paremman ymmärryksen vuorovaikutustilanteissa. (Selkokieli 2015.)

6.4 Tutkimustulosten analysointi

Ennen varsinaista analyysia on vuorossa aineistoon tutustuminen, sen järjestely ja luokittelu (Ruusuvuori, Nikander & Hyvärinen 2010, 10). Tutkimusprosessin alkuvaiheessa tehdyt valinnat määräävät osittain aineiston käsittelyn ja tulkinnan tavan (Hirsjärvi ym. 2007, 216). Tutkimuskysymykset sekä tutkijan valitsema näkökulma määrittävät aineiston lähestymistavan. Myös tutkimusongelmalla on merkitystä siinä, miten tutkija lähestyy aineistoa. Aineisto ja tutkimusongelma ovat tiiviissä vuoropuhelussa keskenään laadullista analyysia työstettäessä. Tutkimusongelma ohjaa empiirisiä ja teoreettisia päätelmiä tehtäessä aineiston lähestymistapaa. Laadullisessa haastattelututkimuksessa kynnys analyysiin siirtymiseen aineistonkeruun jälkeen on usein korkea, sillä tuloksena on tyypillisesti laaja tekstimassa, jolle ei ole olemassa vain yhtä lähestymistapaa. Tämän vuoksi aineiston keruu ja siihen tutustuminen sekä alustavan analyysin tekeminen on hyvä aloittaa mahdollisimman varhain. (Ruusuvuori ym. 2010, 10-13.) Aineistoon tutustuessaan ja sitä teemoittaessaan tutkija tekee jo alustavia valintoja analyysitavan suhteen. Tavallisimmat analyysimenetelmät laadullista aineistoa käsitellessä ovat teemoittelu, tyypittely, sisällönerittely, diskursianalyysi ja keskustelunanalyysi. (Hirsjärvi ym. 2007, 219.)

Analyysin vaiheet limittyvät tiiviisti toisiinsa ja ne tapahtuvat usein päällekkäin. Aineiston luokittelu, analysointi ja tulkinta ovat erilaisia osatehtäviä, mutta liittyvät samalla toisiinsa. Eri vaiheiden merkitykset aineiston analyysin kannalta on tärkeä tunnistaa. Pelkkä aineiston luokittelu ei tarkoita aineiston analysointia, vaan liittyy kerätyn materiaalin tuntemiseen ja haltuunottoon. Kaikki tutkimuksen vaiheet ovat tarpeellisia, jotta aineisto tulee tutuksi tutkijalle. (Ruusuvuori ym. 2010, 11-12.)

Kuvio 2. Kuvio analyysin vaiheista (Ruusu vuori ym. 2010, 12, muokattu)

Haastattelun laadun kannalta on merkittävää, että litterointi tapahtuu haastattelun jälkeen mahdollisimman nopeasti, varsinkin silloin, kun haastattelija itse toimii litteroijana (Hirsjärvi & Hurme 2011, 185). Litteroitua aineistoa kertyi yhteensä kymmenen sivua Calibri 12 fontilla rivivälillä 1,5. Ennen litterointiin ryhtymistä oli päätettävä, mikä osuus haastatteluista litteroidaan ja kuinka tarkasti litteroidaan. Litteroinnin osalta päädyttiin litteroimaan koko teksti, koska tarkoituksena oli ymmärtää kerättyä aineistoa mahdollisimman hyvin. Luotettavuuden kannalta perusteltua oli litteroida koko aineisto, jotta kielestä johtuvilta väärinkäsityksiltä välttyttiin. Litterointi tekee aineistosta helpommin hallittavan (Ruusu vuori ym. 2010, 13).

Analyysin pariin siirryttiin pian aineiston keruun jälkeen. Litteroinnin jälkeen aineisto järjestettiin haastattelukysymysten mukaan. Aineistolle esitettiin tutkimuskysymykset, joiden alle kirjattiin vastaukset ja näin käynnistyi aineiston rajaaminen. Tässä vaiheessa tarkka litterointi osoittautui hyödyksi, sillä litteroituun aineistoon oli mahdollista palata samalla, kun vastaukset tiivistyivät ymmärrettäväksi kieleksi. Tutkimuskysymysten alle tehty teemoittelu toistettiin aineiston luokitteluvaiheessa sekä uudelleen tuloksia koostettaessa. Aineiston rajaaminen tapahtui luokittelun yhteydessä, kun aineistoa järjestettiin tutkimuskysymysten alle.

Analyysimenetelmäksi valikoitui sisällönanalyysi. Sisällönanalyysi on perusanalyysimenetelmä, jota on mahdollista hyödyntää kaikissa laadullisissa tutkimuksissa. Sitä voidaan käyttää yksittäisenä metodina sekä väljänä teoreettisena kehyksenä, jonka voi liittää erilaisiin analyysikokonaisuuksiin. Useimmat laadullisen tutkimuksen analyysimenetelmät perustuvat sisällönanalyysiin. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 91.) Ruusu-
vuori ja muut (2010, 26-27) kirjoittavat sisällönanalyysin olevan käsite, jota silloin tällöin käytetään viittaamaan yhteen laadulliseen tutkimusmenetelmään muiden joukossa, vaikka sillä tarkoitetaan lähinnä aineiston analyysin luokittelun vaihetta. Ruusu-
vuori ja muut (2010, 26-27) kritisoivat sisällönanalyysiä analyysimenetelmänä, sillä analyysiksi ei riitä, että tehdään aineiston luokittelu, minkä jälkeen kerrotaan mitä mihinkin lokeroon on kertynyt. Kuitenkin Tuomi ja Sarajärvi (2013, 91) ovat tehneet havainnon, että monessa lähteessä puhutaan sisällönanalyysistä ja sisällön erittelystä synonyymeinä kahdessa eri merkityksestä, vaikka voitaisiin puhua sisällönanalyysistä ja sisällön erittelystä niiden oikeissa merkityksissä. Tuomi ja Sarajärvi (2013, 91) kuvaavat sisällön erittelyn tarkoittavan dokumenttien analyysiä, jossa kuvataan kvantitatiivisesti tekstin sisältöä, kun taas sisällönanalyysillä pyritään kuvaamaan dokumenttien sisältöä sanallisesti.

Aineistoa rajatessa on mietittävä, millaisen näkökulman tehty rajaaminen tuottaa aineistoon ja vastaako rajattu aineisto tutkimuskysymyksiin. Rajaamista tehtäessä tulee pohdita validiteettia ja reliabiliteettia - onko aineisto luotettavaa ja tuottaako se tutkitta-

vasta ilmiöstä yleistettävissä olevaa tietoa? Aineiston rajauksen on tärkeä olla johdonmukainen ja olennaista on, että rajausta on perusteltu. (Ruusuvuori ym. 2010, 15.) Aineistolle esitettävät kysymykset on hyvä muotoilla avoimiksi ennako-oletusten välttämiseksi. Tutkimuskysymys, tutkijan lukemisen tapa, tulkinta ja valinnat ohjaavat ja jäsentävät aineiston käsittelyä. (Ruusuvuori ym. 2010, 15-17.)

Luokitellusta aineistosta etsittiin tutkimuskysymysten alle rajattuja teemoja. Pelkistetyt teemat järjestettiin taulukkoon, joista muokattiin alaluokkia. Alaluokista nousseiden teemojen pohjalta tehtiin yläluokat, joiden teemat toistuivat tutkimuskysymysten vastauksissa.

Taulukko 1. Aineiston teemojen löytämisestä

pelkistetty	alaluokka	yläluokka
”Vaatimukset työhön erilaisia kuin kotimaassa vastaavassa työssä”	Työn vaatimukset	Työllistyminen
”Uusi ympäristö hankala, eikä tiedä mistä kysyä apua”	Tiedon ja avun löytäminen	Ympäristö, Palvelujärjestelmä
”Kokemus, että maahanmuuttajat eivät ole terveellisiä”	Suomalaisten asenne maahanmuuttajia kohtaan	Kulttuuri, Ympäristö

7 Tutkimustulokset

Haastatteluun osallistui kolme maahanmuuttajanaista. He olivat iältään 19- 49 vuotiaita. Maahantulosityitä olivat turvapaikan hakeminen, miehen työn perässä muuttaminen ja avioliitto. Tutkimukseen osallistuneet maahanmuuttajanaiset tulivat Suomeen 3-5 vuotta sitten. Yhdellä heistä on Suomen kansalaisuus ja kahdella muulla on oman kotimaansa kansalaisuus. Yksi haastateltavista oli naimisissa ja yhdellä heistä oli lapsi. Vastaajista kaksi opiskeli suomen kieltä kansalaisopistossa tai kielikurssilla. Yksi haastateltavista kertoi olevansa TE-toimiston kautta työharjoittelussa.

Haastateltavista kaikilla oli suoritettuna vähintään peruskoulu kotimaassaan. Kahdella heistä oli peruskoulua korkeampi koulutus. Yksi haastateltavista oli suorittanut peruskoulun lisäksi lukion ja toinen maisterin tutkinnon kotimaansa yliopistossa. Kukaan haastateltavista ei ollut opiskellut ammattia Suomessa. Haastateltavista kaksi kolmesta kertoi olleensa palkkatyössä kotimaassaan. Kysyttäessä haastateltavilta työnteosta Suomessa, kertoi vain yksi vastaajista olleensa palkkatyössä Suomessa hetken aikaa. Muut eivät olleet tehneet Suomessa palkkatyötä. Kaikki haastateltavat kertoivat halukkuudestaan päästä opiskelemaan tai palkkatyöhön Suomessa. Yksi haastateltavista kertoi saaneensa opiskelupaikan ammattikoulusta. Muissa vastauksissa nousi esille halukkuus palkkatyön tekoon, mutta vastaajat ajattelivat, että tarvitsevat lisäkoulutusta työllistyäkseen.

7.1 Maahanmuuttajanaisten työllistymiseen ja opiskeluun liittyviä haasteita

Kaikki maahanmuuttajanaiset kokivat suomen kielen olevan yksi työllistymiseen ja opiskelupaikan saantiin liittyvistä haasteista sen vaikeuden takia.

“Suomen kieli on niin vaikeaa ja selvitä siitä, että voi opiskella.” Haastateltava 1.

Uusi ympäristö koettiin hankalaksi, sillä apua oli hankala löytää, kun ei aina tiennyt mistä kysyä. Palveluiden piirissä asioidessa maahanmuuttaja saattoi kokea, että kukaan ei halunnut auttaa vapaaehtoisesti. Etenkin peruspalveluissa asioidessa maahanmuuttaja koki, että viranomaisilla on tarkkaan rajattu työnkuva, kun taas järjestöissä ollaan joustavampia ja näin ollen palvelu koetaan ystävällisenä. Vastauksista nousi esille, että kun tietää palveluista itse, niin saa paremmin tarvitsemaansa apua. Yksi maahanmuuttajista toi esiin pettymyksen työvoimapalveluita kohtaan.

“Odotin, että TE-toimisto on auttamassa, mutta ei - jos minä tulen ja kysyn he auttavat, jos en tiedä mitä kysyn, he eivät auta.” Haastateltava 3.

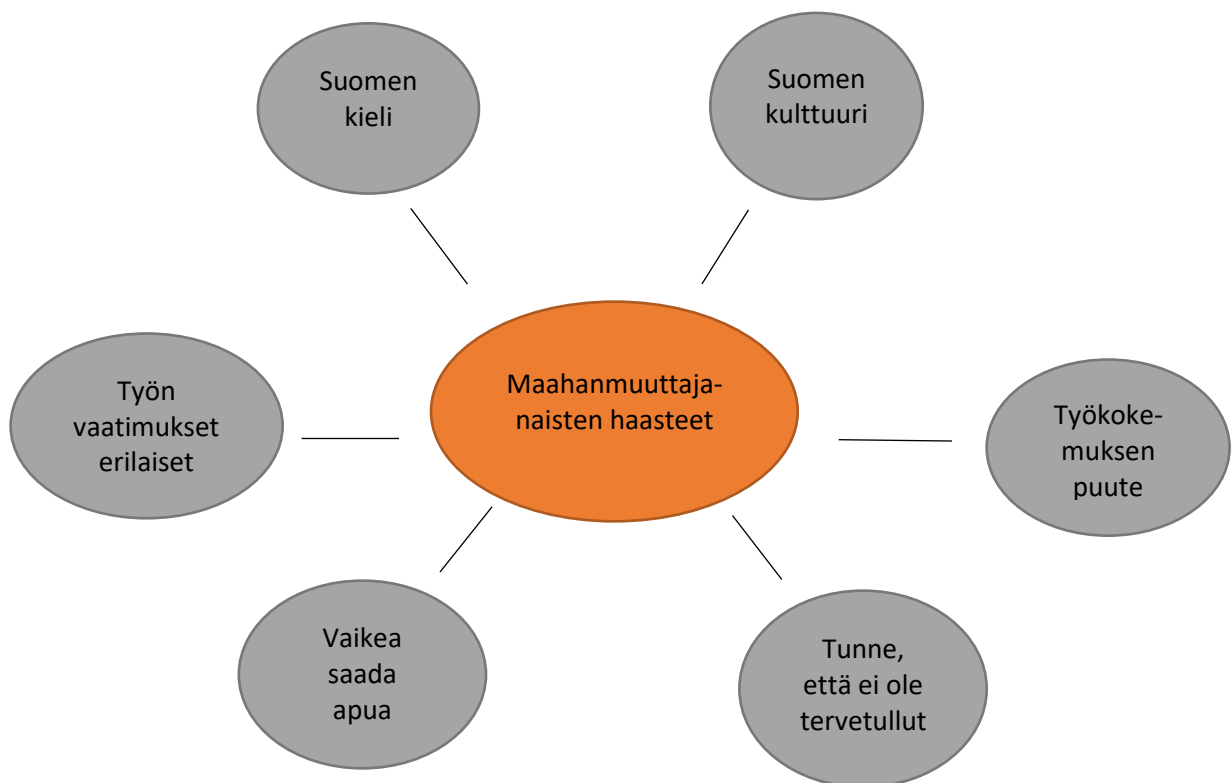
Kulttuuriin liittyvät haasteet nousivat esiin osalla haastatteluun osallistuneista. Suomalainen kulttuuri koettiin sulkeutuneeksi, minkä vuoksi haastateltava koki, että maahanmuuttajat eivät ole tervetulleita.

Vastaajat kokivat työkokemuksen puutteen vaikeuttavan työllistymistä. Kaikki haastateltavat ajattelivat, että heillä ei ole riittävästi koulutusta työllistyäkseen Suomessa. Maisterin tutkinnon suorittanut haastateltava kertoi, että vaatimukset Suomessa sa-

maan työhön kuin kotimaassa ovat erilaiset. Haastateltava kertoi olleensa menestynyt työssään kotimaassaan, mutta hänen täytyisi lisäkouluttautua työllistyäkseen Suomessa.

Haastatteluun osallistujat ajattelivat maahanmuuttajanaisten työllistymisen olevan vaikeaa ja kestävän kauan. Kuitenkin osa vastaajista tiesi monen maahanmuuttajanaisten saaneen töitä. Etenkin hoitoalalla ajateltiin olevan työllistymismahdollisuuksia maahanmuuttajanaيسille. Siivoojan ajateltiin olevan yleinen työ, kun taas korkeissa työtehtävissä ei tiedetty työskentelevän maahanmuuttajanaisia.

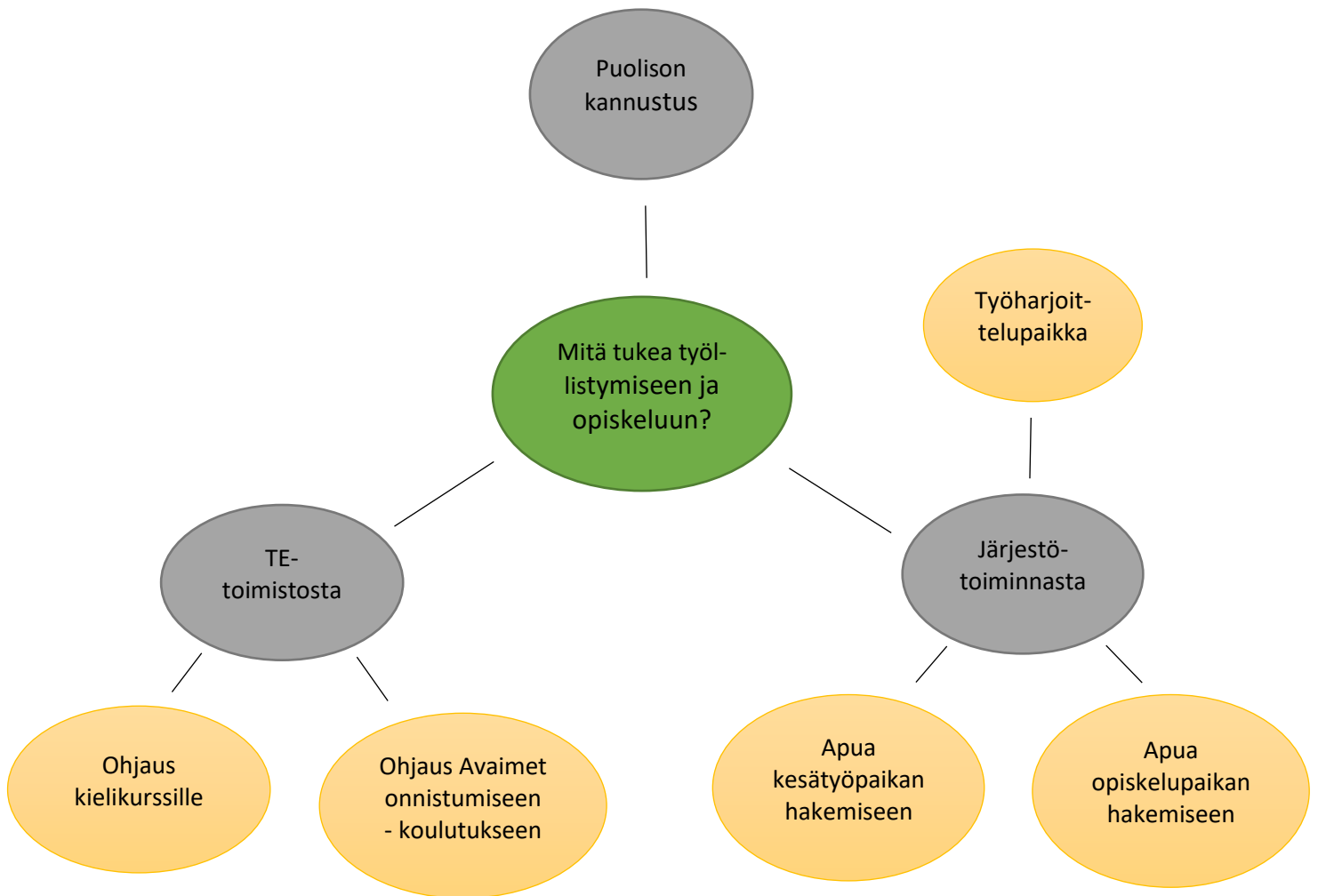
“Se ei ole helppoa saada jostain nopeasti (työtä). Se on niin tosi vaikeaa.” Haastateltava 1.

Kuvio 3. Maahanmuuttajanaisten työllistymisen haasteet

7.2 Maahanmuuttajanaisten saama tuki työllistymisessä ja opiskelussa

Kaikki haastatteluun osallistujat kertoivat saaneensa apuja tai neuvoja järjestötoiminnan kautta opiskelu-, kesätyö- tai työkokeilupaikan hakemiseen. Kaksi kolmesta haastateltavasta kertoi saaneensa TE-toimistosta ohjausta kotoutumiskoulutukseen ja kotoutumista tukevaan järjestötoimintaan Avaimet onnistumiseen -koulutukseen. TE-toimistosta saatu apu on ollut haastateltavien oman aloitteen kautta saatua ohjausta ja neuvontaa, kun he ovat menneet TE-toimistoon kysymään vapaita paikkoja kieli-kursseilta tai kartoittamaan muita opiskelumahdollisuuksia. Yksi haastateltavista kertoi saaneensa TE-toimistosta paljon apua, kun taas toinen haastateltavista ilmaisi tyytymättömyytensä Te-palveluita kohtaan. Avaimet onnistumiseen -koulutuksessa mukana ollut haastateltava kertoi saaneensa sitä kautta konkreettista apua opiskelupaikan hakemiseen ja hakulomakkeen täyttämiseen. Yksi haastateltavista kertoi puolison olevan tukena ja kannustamassa työllistymään.

Kuvio 4. Maahanmuuttajanaisten saama tuki

7.3 Maahanmuuttajanaisten ajatuksia heidän tarvitsemastaan tuesta opiskelu- ja työpaikan saamisessa

Haastatteluun osallistuneilta nousi esiin toiveita maahanmuuttajille suunnatun suomen kielen opetuksen kehittämiseen. Yksi maahanmuuttajanainen toi esille toiveen erilaisista kielenoppimismenetelmistä, kuten opiskelusta pienryhmissä ja ryhmäaktiiviteeteistä. Haastateltavat ajattelivat työkokemuksen saamisen esimerkiksi työharjoittelun kautta auttavan työllistymisessä. Kouluttautumisen katsottiin olevan edelly-

tys työllistymiselle. Haastatteluun osallistuneet ajattelivat TE -toimiston olevan tärkeä apu työnhaussa ja opiskelupaikan löytämisessä. Kuitenkin TE -toimiston tuen toivottiin olevan yksilöllisempää ja aktiivisempaa. Yksi tutkimukseen osallistuneista koki oman aktiivisuuden olevan tärkeää työnhaussa ja opiskelupaikan löytämisessä.

“Voisi auttaa se, että apua olisi helpompi saada.” Haastateltava 2

“Se että pääsee lisäkouluttautumaan ja saa tehdä oman alan työtä.”

Haastateltava 3.

Kuvio 5. Maahanmuuttajanaisten ajatuksia siitä, mikä auttaisi heitä saamaan opiskelu- tai työpaikan

7.4 Johtopäätökset

Opinnäytetyön tarkoituksena oli saada selville ja lisätä tietoisuutta maahanmuuttajanaisten työllistymiseen liittyvistä tekijöistä ja haasteista heidän näkökulmastaan. Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää maahanmuuttajanaisten ajatuksia ja kokemuksia työllistymisestä Suomessa. Opinnäytetyön tavoite saavutettiin ja tulosten pohjalta voidaan todeta, että maahanmuuttajanaiset ajattelevat maahanmuuttajanaisten työllistymisen Suomessa olevan vaikeaa.

Tutkimustuloksista voidaan todeta maahanmuuttajanaisten kohtaamien haasteiden työllistymisessä ja opiskelussa Suomessa olevan moninaisia. Haasteet liittyivät suomen kielen lisäksi suomalaiseen kulttuuriin ja palvelujärjestelmään. Suomalainen kulttuuri koettiin haastavaksi niin suomalaisten asenteiden vuoksi kuin kulttuurillisten tapojen johdosta. Tutkimuksen mukaan maahanmuuttajanaiset ajattelivat työkokemuksen puutteen suomalaisilta työmarkkinoilta olevan työllistymistä hidastava tekijä.

Tutkimustulosten mukaan maahanmuuttajanaiset saavat tukea opiskeluun ja työllistymiseen työllisyyspalveluista ja järjestötoiminnasta. TE-toimistosta saatu apu on ollut ohjausta kielikursseille ja järjestötoimintaan. Järjestötoiminnan tarjoama tuki on ollut monipuolista – se on mahdollistanut työharjoittelua, auttanut kesätyöpaikan hakemisessa ja ammattiin johtavan opiskelupaikan hakemisessa. Tulosten mukaan maahanmuuttajanaisilta nousi toive yksilöllisten tarpeiden huomioimisesta palveluissa.

8 Pohdinta

Tutkimustuloksista voidaan todeta, että maahanmuuttajanaisten mielestä tietoa ja apua on vaikeasti saatavilla. Esille nousi maahanmuuttajien omien kykyjen ja taitojen merkitys, kuinka pystyä etsimään ja löytämään tietoa ja kuinka selviytyä suomalaisessa palvelujärjestelmässä asioidessaan. Kotoutumisajan ylittäneet maahanmuuttajanaiset ovat hankalassa tilanteessa, sillä heidän odotetaan kykenevän asioimaan samojen palveluiden piirissä kuin valtaväestö, vaikka kielitaito ja uuden ympäristön asettamat haasteet vaikuttavat heihin selvästi. Mikäli alkuvaiheen kotoutuminen lähtee väärille raiteille tai maahanmuuttajan tarpeita ei osata kartoittaa tarpeeksi laajasti, voi sillä olla pitkälle ulottuvat seuraukset, mikä näkyy työllistymisen vaikeutena. Arajärvi (2009) kirjoittaa, että etenkin Euroopan ulkopuolisista maista tuleville maahanmuuttajille on tarpeellista järjestää kotoutumisen alkuvaiheessa koulutusta, jossa saa tietoa suomalaisen yhteiskunnan perusteista. Lähtökohtana koulutuksen tarjoamisessa tiedoissa ja taidoissa voivat olla ne asiat, jotka auttavat ymmärtämään suomalaisen yhteiskunnan toimintaa, kuten hallinnon toimintaa, opetuslaitoksia, sosiaaliturvaa ja terveydenhuollon perusteita sekä ihmisten käyttäytymistapoja ja asenteita. (Arajärvi 2009, 85.)

Tuloksista voidaan todeta, että työllistymispalveluihin tarvitaan enemmän maahanmuuttajien tarpeita huomioivaa ohjausta ja neuvontaa. Tulosten mukaan osa maahanmuuttajista koki näissä palveluissa asiointin vaikeaksi, koska heidän täytyi tietää palveluista sinne mennessään. Osa maahanmuuttajanaisista koki, että he eivät saaneet tietoa, elleivät sitä itse kysyneet. Arajärvi (2009, 87) kirjoittaa viranomaisten henkilöstökoulutuksella, palvelujen kokoamisella ja niiden oikea-aikaisuudella olevan merkitystä maahanmuuttajien työllistymisprosessin paranemisessa.

Järjestötoiminnan merkitys nousi tuloksista esille tärkeänä osana maahanmuuttajien työllistymistä edistävänä toimijana. Järjestötoiminta nähtiin tutkimuksessa yksilölliset tarpeet huomioon ottavana toimijana, jossa pystyttiin tarjoamaan henkilökohtaista ohjausta. Järjestötoiminta toteuttaa kotoutumista edistäviä hankkeita, joissa on

tehty runsaasti kehittämistyötä maahanmuuttajien kotoutumisen ja koulutuksen tukemiseksi. Hankkeista on saatu hyviä käytänteitä, kuten erilaisten kotoutujien tunnistaminen ja laadukkaampi ohjaus, koulutukseen ohjaaminen ja työllistymisen edistäminen, moniammatillinen yhteistyö ja kielitaidon kartoittaminen. Näiden käytänteiden kokeilemista ja kehittämistä olisi hyvä jatkaa. (Pöyhönen ym. 2017, 38, 42.)

Suomalaiset kontaktit koettiin tueksi työtä hakiessa. Maahanmuuttajanaista he, kennellä ei ollut suomalaista puolisoa kertoivat suomalaisen kulttuurin olevan vaikea esimerkiksi ulkopuolisuuden tunteen takia – yksi vastaajista koki suomalaisten suhtautumisen maahanmuuttajiin olevan negatiivinen. Maahanmuuttajanainen, jolla oli suomalainen puoliso, ei tuonut tämän kaltaisia asioita esiin. Samanlaisia tuloksia Forsander (2002) nosti esille Väestöliiton tutkimuksesta. Suomalainen puoliso, puolison lähisuku sekä ystävät koettiin tärkeiksi tekijöiksi työllistymisen kannalta, sillä ne mahdollistivat tiedon jaon opiskelumahdollisuuksista, työnhaun keinoista ja tavoista (Forsander 2002, 208).

Geddesin ja Scholtenin (2016) kansainvälisten tutkimusten mukaan Euroopan valtioiden välillä on jonkin verran vaihtelua siinä, miten valtaväestö suhtautuu maahanmuuttajiin. Kansainvälisistä tutkimuksista selviää, että etenkin italialaisten ja kreikkalaisten asenteet maahanmuuttajia kohtaan ovat kielteisimpiä, kun vertailussa olivat eurooppalaiset maahanmuuttomaat. Saksalaiset taas ajattelivat muita maahanmuuttovaltioiden kansalaisia useammin, että maahanmuuttajat tekevät valtiosta vahvemman heidän työnsä ja taitojensa ansiosta. (Geddes & Scholten 2016, 13-14.)

Suomalaisen kulttuurin haasteet nousivat tutkimuksessa esille maahanmuuttajan asioidessa palvelujärjestelmässä. Haastateltava kuvaili työntekijän asenteen ja suomalaisen kulttuurin olevan sulkeutunut eikä hän kokenut palveluissa asioidessaan työntekijöiden olevan helposti lähestyttäviä.

Tuloksista voitiin todeta, että maahanmuuttajanaïsilla on erilaisia tarpeita kielenoppimisen suhteen. Esille nousi toiveita erilaisista kielenoppimismenetelmistä, kuten ryhmätoiminnoista kielikursseilla. Tärkeä tukimuoto kaikilla koulutusasteilla on yksilöllisen opiskelun suunnittelu ja eriyttäminen. Opettavan henkilöstön tulisi paneutua oppijan taipumuksiin, edellytyksiin ja vahvuuksiin. Kulttuuri -ja kielitausta, elämäntilanne sekä kokemushistoria ovat yksilöllisiä tarpeita ja opetuksessa huomioon otettavia asioita. (Nissilä & Sarlin 2009, 20-21.)

Tuloksista voidaan todeta, että maahanmuuttajan, jolla on tutkinto suoritettu kotimaassaan, on hidasta työllistyä Suomessa koulutustaan vastaaviin tehtäviin. Erot tutkinnoissa maahanmuuttajan kotimaan ja Suomen välillä voivat vaatia lisäkoulutusta, sillä tutkinnot eivät aina vastaa toisiaan. Koulutuksen ja työkokemuksen kautta hankittua osaamista ei ole helppo siirtää sellaisenaan maasta toiseen. Ammattitaito ja ammattikokemus ovat usein kulttuurisidonnaista etenkin akateemisissa ammateissa. Tietyissä ammateissa, etenkin niissä, joissa kommunikaatio on tärkeää, on kieli ja yhteiskunnan tuntemus keskeisessä osassa. Näissä ammateissa työskennelläkseen maahanmuuttaja tarvitsee yleensä lisää koulutusta, jotta ammattitaito vastaisi paremmin suomalaisen työelämän tarpeita. (Forsander & Ekholm 2001, 64.)

Fleischmann ja Dronkers (2010) toteavat, että maahanmuuttajien kototututumiseen kohdistuvalle vertailevalle tutkimukselle on tarve kaikkialla eurooppalaisissa yhteiskunnissa. Nykyiset tutkimukset käsittelevät vain joitakin Euroopan valtioista tai vain pientä osaa niiden asukkaista. (Fleischmann & Dronkers 2010, 337-338.)

Jatkotutkimustarpeita on monia. Tärkeää olisi tutkia tiettyjä maahanmuuttajaryhmiä ja heidän haasteita työllistymisessä. On eri asia olla työtön luku- ja kirjoitustaidoton pakolainen kuin korkeasti kouluttautunut avioliiton kautta Suomeen tullut maahanmuuttaja. Koska maahanmuuttajalla on suurin motivaatio työllistyä heti maahan tullessaan, olisi hyvä tutkia, mitä palveluja maahanmuuttajalle tarjotaan heti kotoutumisen alkuvaiheessa ja millainen vaikutus niillä on kotoutumisessa ja työllistymisessä.

Opinnäytetyön tuloksista nousi esiin tarve yksilöllisemmälle ohjaukselle. Tärkeä jatkotutkimuskohde olisi selvittää suuremman maahanmuuttajaryhmän kokemuksia saadusta ohjauksesta tai sen puutteesta ja toisaalta työntekijöiden ajatuksia ja haasteita ohjaukselle heidän näkökulmastaan. Erityisesti maahanmuuttajataustaisiin kotiaiteihin olisi hyvä kiinnittää erityishuomiota jatkotutkimuksissa. Lisäksi miesten työllistymistä tarkastelevalle tutkimukselle on tarve, koska maahanmuuttajiin liittyvä tutkimus tarvitsee tuoretta tutkimustietoa kaikista maahanmuuttajaryhmistä.

9 Luotettavuus ja eettisyys

Tutkimus tulee suorittaa tieteellisen käytännön edellyttämällä tavalla, jotta tutkimus on eettisesti hyväksyttävä ja luotettava. (Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkauspäilyjen käsitteleminen Suomessa 2013.) Tutkimusta tehdessä on tärkeää kiinnittää huomiota tutkimuksen luotettavuuteen ja virheettömyyteen. Hirsjärven ja muiden (2007, 23) mukaan hyvän tieteellisen käytännön noudattaminen on eettisesti hyvän tutkimuksen perusedellytys. Tutkimuksen tulee olla suunniteltu, toteutettu ja raportoitu tarkasti. (Hirsjärvi ym. 2007, 23.) Opinnäytetyö on tehty noudattaen hyviä tieteellisen käytännön lähtökohtia kuten yleistä huolellisuutta ja tarkkuutta koko tutkimusprosessin ajan.

Tutkimuksen validius eli pätevyys tarkoittaa sitä, kuinka hyvin juuri kyseinen tutkimusmenetelmä mittaa sitä, mitä on tarkoitus mitata (Hirsjärvi ym. 2007, 226). Puolistrukturoitu teemahaastattelu oli tutkimusmenetelmänä hyvä valinta. Kysymysten järjestyksen muuttaminen ja mahdollisten lisäkysymysten esittäminen teki haastattelusta luontevamman, joten sen voitiin katsoa lisäävän tutkimuksen luotettavuutta. Suomen kielen lisäksi englannin kielen käyttäminen apuna haastattelussa niin haastattelijoilla kuin haastatteluun osallistuneilla lisäsi vastausten luotettavuutta, kun

haastateltava ymmärsi kysymykset paremmin ja pystyi näin ollen antamaan monipuolisempia ja luotettavampia vastauksia. Haastattelukysymykset testattiin ennen haastatteluja, jonka jälkeen haastattelukysymyksiä pystyttiin muokkaamaan paremmin ymmärrettäviksi.

Laadullisessa tutkimuksessa valideetin arvioiminen tapahtuu kerätyn aineiston sekä sen pohjalta tehtyjen tulkintojen paikkaansa pitävyyden arvioinnin kautta. On pohdittava, onko aineisto valittu oikein, jotta tutkimuskysymykseen on mahdollista vastata. Laadullisessa tutkimuksessa voidaan puhua tulosten läpinäkyvyydestä sekä yleistettävyydestä. (Ruusuvuori ym. 2010, 26-27.) Opinnäytetyön aineistoa käytiin läpi tutkimuskysymysten ehdoilla. Näin aineistosta nousi esiin kaikki ne vastaukset, jotka olivat oleellisia vastauksia tutkimuskysymyksiin nähden. Laadullista tutkimusta tehtäessä luotettavuutta parantaa tarkka raportointi tutkimuksen jokaisesta vaiheesta (Hirsjärvi ym. 2007, 227). Opinnäytetyön toteutuksen vaiheet raportointiin opinnäytetyössä. Tarkka litterointi lisäsi opinnäytetyön luotettavuutta.

Haastateltavia oli vain kolme, mikä vaikutti tutkimuksen reliabiliteettiin eli luotettavuuteen ja toistettavuuteen. Opinnäytetyöstä saadut tulokset ovat samankaltaisia, mitä aiheesta tehdyt aiemmat tutkimukset osoittivat. Näin ollen voidaan luottaa, että mikäli tutkimus toistettaisiin, tulokset olisivat samankaltaisia.

Eettisyys huomioitiin koko tutkimusprosessin ajan. Haastateltaville kerrottiin selkeästi tutkimuksen tarkoitus. Haastateltaville kerrottiin tutkimuksen olevan täysin vapaaehtoinen ja se voidaan keskeyttää milloin vain. Ennen tutkimusta haastateltavat allekirjoittivat henkilökohtaisen suostumuksen tutkimukseen osallistumiseen. Tämän voitiin katsoa lisäävän heidän ymmärrystään aiheesta ja lisäävän tutkimuksen eettisyyttä. Haastatteluun osallistuneiden henkilöllisyys ei tullut missään vaiheessa ilmi. Tutkimustulokset hävitettiin heti opinnäytetyön valmistuttua.

Lähteet

Alitolppa-Niitamo, A. 2005. Maahanmuuttajataustaiset perheet ja hyvinvoinnin edellytykset. Teoksessa Olemme muuttaneet- Näkökulmia maahanmuuttoon, perheiden kotoutumiseen ja ammatillisen työn käytäntöihin. Toimittanut Alitolppa-Niitamo, A., Söderling, I., Fågel, S. Vammalan Kirjapaino Oy, 47. Viitattu 9.10.2018. <http://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/a4aea306b7917782f18f515643028786/1540135822/application/pdf/4397645/Koko%20kirja%20pdf.pdf>

Arajärvi, P. 2009. Maahanmuuttajien työllistyminen ja kannustinloukut. Sisäasiainministeriön julkaisu 2/2009. Monistamo Helsinki, 41, 81, 85-88, 109-110.

Avaimet onnistumiseen -koulutus. 2018. Jyväskylän Setlementti Ry:n www-sivut. Viitattu 22.10.2018. <http://jyvala.fi/maahanmuuttajille/avaimet-jyvala-fi/>

Fleischmann, F. & Dronkers, J. 2010. Unemployment among immigrants in European labour markets: an analysis of origin and destination effects. Sage Journals, 344, 337-338. Viitattu 25.10.2018. https://www.researchgate.net/profile/Jaap_Dronkers/publication/227346166_Unemployment_among_immigrants_in_European_labour_markets_An_analysis_of_origin_and_destination_effects/links/09e415092b10d1f394000000/Unemployment-among-immigrants-in-European-labour-markets-An-analysis-of-origin-and-destination-effects.pdf

Forsander, A. & Ekholm, E. 2001. Monietnisyy, yhteiskunta ja työ. Yliopistopaino. Helsinki, 51, 60-61, 64-65.

Forsander, A. 2002. Luottamuksen ehdot - Maahanmuuttajat 1990-luvun suomalaisilla työmarkkinoilla. Väestöliitto. Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja D 39/2002, 64-65, 69, 208. Viitattu 13.10.2018. https://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/48550e260b7f7c3dd8be94189fc45d8c/1540374633/application/pdf/7127693/Forsander_Luottamuksen%20ehdot.pdf

Geddes, A. & Scholten, P. 2016. The Politics of Migration and Immigration in Europe. Sage Publications, 2-3, 13-14. Viitattu 25.10.2018. https://books.google.fi/books?hl=fi&lr=&id=tRB4DAAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq=immigration+women+europe&ots=TZU3VpW74i&sig=5pSIUFTfjem2ltVMZtCosicLCeQ&redir_esc=y#v=onepage&q=immigration%20women%20europe&f=false

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2011. Tutkimushaastattelu - Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press, 34, 36, 47-48, 53, 172, 185.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutkimustyytit ja aineistonkeruun perusmenetelmät. Tutki ja Kirjoita. Otavan kirjapaino Oy, 23, 157, 160, 202-204, 216, 219, 226-227.

Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. 2013. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2012. Viitattu 1.11.2018.
http://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf

Härkäpää, K. & Peltola, U. 2005. Maahanmuuttajien työllistymisen tukeminen ja kuntoutusluotsaus. Majakka-Beacon -hankkeen loppuraportti. Kuntoutusäätiön tutkimuksia. Helsinki: Yliopistopaino, 82.

Kotoutuminen Suomeen. 2017. Infopankin www-sivut. Viitattu 31.10.2017.
<http://www.infopankki.fi/fi/elama-suomessa/maahanmuuttajana-suomessa/kotoutuminen-suomeen>

Kotokolo-kurssit (UMAKO- lukutaitokoulutus). 2018. Jyväskylän Setlementti Ry:n www-sivut. Viitattu 22.10.2018. <http://jyvala.fi/maahanmuuttajille/kotokolo-kurssit/>

Kosonen, L. Maahanmuuttaja on vaarassa syrjäytyä. 2017. Artikkelissa Sosiaalivakuutuksen www-sivuilla. Viitattu 14.11.2017
<https://sosiaalivakuutus.fi/maahanmuuttaja-vaarassa-syrjaytya/>

Kuittinen, S. & Isosävi, S. 2013. Olemme muuttaneet--ja kotoudumme- Maahan muuttaneen kohtaaminen ammatillisessa työssä. Toim. Alitolppa-Niitamo, A., Söderling, I., Fågel, S. Väestöliitto ry. Monikulttuurinen osaamiskeskus. Vaasa: Kirjapaino Fram, 78-79, 81, 85-86. Viitattu 20.10.2018. http://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/1aa15ced249ea08c4bdd1e8a3daa0bcf/1540474410/application/pdf/4715338/Olemme%20muuttaneet%20-%20ja%20kotoudumme_final%202608%20%283%29.pdf#

Kuka on maahanmuuttaja? N.d. Faktaa maahanmuutosta www-sivustolla. Viitattu 28.9.2017. <https://www.maahanmuutto.net/7>

L30.12.2010/1386. Laki kotoutumisen edistämisestä. Finlex. Annettu 30.12.2010. Viitattu 2.11.2017. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101386>

L6.6.2003/434. Hallintolaki. Finlex. Viitattu 3.9.2018.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030434#L2P8>

Maahanmuuttajien määrä. N.d. Väestöliiton www-sivut. Viitattu 28.9.2017.
http://www.vaestoliitto.fi/tieto_ja_tutkimus/vaestontutkimuslaitos/tilastoja/maahanmuuttajat/maahanmuuttajien-maara/

Maahanmuuttajien sosiaaliturva, hyvinvointi ja terveys. N.d. Sosiaali- ja terveysministeriön www-sivut. Viitattu 17.11.2017. <http://stm.fi/maahanmuuttajien-hyvinvointi>

Maahanmuuttajille. 2018. Jyväskylän Setlementti Ry:n www-sivut. Viitattu 22.10.2018.
<http://jyvala.fi/maahanmuuttajille/>

Maahanmuutto uuteen ennätykseen vuonna 2016. 2017. Tilastokeskuksen www-sivut. Viitattu 28.9.2018. https://www.stat.fi/til/muutl/2016/muutl_2016_2017-05-17_tie_001_fi.html

Martikainen, T. & Tiilikainen, M. 2008. Maahanmuuttajanaiset: Kotoutuminen, perhe ja työ. Toim. Martikainen, M. & Tiilikainen, M. Väestöliitto. Väestöntutkimuskeskus, 15, 27-28, 79, 316.

Miettinen, A. N.d. Maahanmuuttajat. Väestöliiton www-sivut. Viitattu 28.9.2017.
http://www.vaestoliitto.fi/tieto_ja_tutkimus/vaestontutkimuslaitos/tilastoja/maahanmuuttajat/

Mikkonen, A., 2005. Työttömät ja työvoiman ulkopuolella olevat maahanmuuttajat: kokemuksia kotouttamistoiminnasta. Olemme muuttaneet- Näkökulmia maahanmuuttoon, perheiden kotoutumiseen ja ammatillisen työn käytäntöihin. Toim. Alitolppa-Niitamo, A., Söderling, I., Fågel, S. Vammalan Kirjapaino Oy, 64. Viitattu 9.10.2018. <http://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/a4aea306b7917782f18f515643028786/1540135822/application/pdf/4397645/Koko%20kirja%20pdf.pdf>

Myrskylä, P. & Pyykkönen, T. 2014. Suomeen muuttaneiden naisten ja miesten työmarkkinatilanne, koulutus ja poliittinen osallistuminen. Toim. Alshail, F. Tilastokeskus, 19, 20, 23, 24, 26, 33. Viitattu 14.10.2018.
http://www.stat.fi/tup/julkaisut/tiedostot/julkaisuluettelo/ywrrp2_201400_2014_12_369_net.pdf

Nissilä, L. & Sarlin, H-M. 2009. Maahanmuuttajien oppimisvaikeudet. Opetushallitus. Otavan Kirjapaino Oy, 20-21.

Osallisuuden edistäminen. N.d. Sosiaali- ja terveysministeriön www-sivut. Viitattu 17.11.2017. <http://stm.fi/osallisuuden-edistaminen>

Osallisuus. 2017. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen www-sivut. Viitattu 17.11.2017. <https://www.thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/hyvinvointi/osallisuus>

Peltola, U. & Metso, L. 2008. Maahanmuuttajien kuntoutumisen ja työllistymisen tukeminen Helsingissä. Kuntoutussäätiön tutkimuksia. Kuntoutussäätiö. Helsinki, 107, 109, 123-125.

Pöyhönen, S., Tarnanen, M., Vehviläinen, E-M., Virtanen, A. & Pihlaja, L., 2010. Osallisena Suomessa- Kehittämissuunnitelma Maahanmuuttajien kotoutumisen edistämiseksi. Jyväskylän yliopisto. Soveltavan kielentutkimuskeskus, 38, 42. Viitattu: 17.11.2017. <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/47528/978-951-39-4102-4.pdf?sequence=1>

Ruusuvuori, J., Nikander, P. & Hyvärinen, M. 2010. Haastattelun analyysi. Tampere: Vastapaino, 10-13, 15-17, 26-27.

Salmi, M., Mäkelä, J., Perälä, M-L. & Kestilä, L. 2012. Lapsi kasvaa kunnassa- miten kunta voi tukea lasten hyvinvointia ja vähentää syrjäytymisen riskejä. Terveiden- ja Hyvinvoinnin laitoksen julkaisu. Viitattu 2.12.2017. http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/90826/URN_ISBN_978-952-245-690-8.pdf?sequence=1

Sanasto. N.d. Suomen Pakolaisavun www-sivut. Viitattu 28.9.2017. <http://pakolaisapu.fi/pakolaisuus/sanasto/>

Schubert, C. 2013. Olemme muuttaneet - ja kotoudumme- Maahan muuttaneen kohtaaminen ammatillisessa työssä. Toim. Alitolppa-Niitamo, A., Söderling, I., Fågel, S. Väestöliitto ry. Monikulttuurinen osaamiskeskus. Vaasa: Kirjapaino Fram, 63-64. http://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/1aa15ced249ea08c4bdd1e8a3daa0bcf/1540474410/application/pdf/4715338/Olemme%20muuttaneet%20-%20ja%20kotoudumme_final%202608%20%283%29.pdf#

Selkokieli. 2015. Selkokeskuksen www-sivut. Viitattu 28.9.2018.

<https://selkokeskus.fi/selkokieli/>

Syrjäytymisen ja köyhyyden ehkäiseminen. N.d. Sosiaali- ja terveysministeriön www-sivut. Viitattu 28.9.2017. <http://stm.fi/syrjaytymisen-ja-koyhyiden-ehkaisy>

Syrjäytyminen. 2018. Terveiden ja hyvinvoinninlaitoksen www-sivut. Viitattu 11.10.2018. <https://thl.fi/fi/web/sukupuolten-tasa-arvo/hyvinvointi/hyvinvointi-ja-terveyserot/syrjaytyminen>

Syrjäytyminen ja osallisuus. 2017. Terveiden ja hyvinvoinninlaitoksen www-sivut. Viitattu 21.9.2017. <https://www.thl.fi/fi/web/sote-uudistus/talous-ja-politiikka/elinolot/syrjaytyminen-ja-osallisuus>

Söderling, I. 2013. Olemme muuttaneet- ja kotoudumme- Maahan muuttaneen kohtaaminen ammatillisessa työssä. Toim. Alitolppa-Niitamo, A., Söderling, I., Fågel, S. Väestöliitto ry. Monikulttuurinen osaamiskeskus. Vaasa: Kirjapaino Fram, 20. Viitattu 11.9.2018. <http://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/1aa15ced249ea08c4bdd1e8a3daa0bcf/1540474410/application/pdf/4715338/Olemme%20muuttaneet%20-%20ja%20kotoudumme%20final%202608%20%283%29.pdf#>

Tervola, J. Kotihoidontuki vai kotouttaminen? 2016. Artikkelissa Sosiaalivakuutuksen www-sivuilla. Viitattu: 14.11.2017. <https://sosiaalivakuutus.fi/kotihoidon-tuki-kotouttaminen/>

Tiilikainen, M. 2008. Menestyvät maahanmuuttajanaiset. Väestöliitto. Väestöntutkimuslaitos Vammalan Kirjapaino Oy, 9, 79, 90-94. Viitattu 13.10.2018. https://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/1bad1dc017aa8ba41bd52f68458ebbea/1539426282/application/pdf/264475/Menest%20maahanmuuttajanaiset_e.pdf

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2013. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi, 91.

Tutkintojen tunnustaminen ja kansainvälinen vertailu. N.d. Opetushallituksen www-sivut. Viitattu 17.10.2018. https://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/tutkintojen_tunnustaminen

Liitteet

Liite 1. Suostumus tutkimukseen

Suostumus tutkimukseen

Tällä lomakkeella annan suostumukseni osallistua tutkimukseen, joka on osa Annika Hulanmäen ja Essi Hulanmäen opinnäytetyötä koskien maahanmuuttajanaisten kokemuksia työelämästä ja opiskelusta Suomessa. Tutkimus on minulle vapaaehtoinen ja voin keskeyttää haastattelun koska tahansa. Henkilöllisyyteni ei tule ilmi missään vaiheessa, eikä antamiani tietoja käytetä muuta tarkoitusta varten. Minua ei voida tunnistaa antamieni vastausten perusteella opinnäytetyöstä.

Päivämäärä

Allekirjoitus

Liite 2. Haastattelun runko

Haastattelukysymykset

1. Ikä? *Age?*
2. Synnyinmaa? *Where do you come from?*
3. Kansalaisuus tänään? *Your nationality?*
4. Siviilisääty? *Marital status?*
  - Oletko naimisissa? *Are you married?*
  - Mikä on puolisosasi synnyinmaa? *Where does your spouse come from?*
5. Minä vuonna tulit Suomeen? *Which year did you come to Finland?*
6. Miten tulit Suomeen? *How did you come to Finland?*
7. Onko sinulla lapsia? *Do you have children?*
8. Minkä ikäisiä he ovat? *How old are they?*
9. Minkälainen koulutus sinulla on? *What is your education?*
10. Oletko ollut palkkatyössä alkuperämaassasi? *Have you done paid labour in your native country?*
11. Oletko opiskellut ammatin Suomessa? *Have you studied a profession in Finland?*
12. Oletko ollut palkkatyössä Suomessa? *Have you done paid labour in Finland?*
13. Mitä teet tällä hetkellä? *What do you do at the moment?*

14. Haluaisitko päästä opiskelemaan ja/tai palkkatyöhön? *Would you like to start studying or working?*
15. Mitä haasteita työntekoon/opiskeluun sinun kohdallasi liittyy? *What are your challenges, if you think about working or studying in Finland?*
16. Mikä voisi auttaa sinua työllistymään tai saamaan opiskelupaikan? *What could help you to get a job or study place?*
17. Oletko saanut jostain apua kyseisissä asioissa? Mistä? *Have you got some help for getting a job or study place?*
19. Mitä ajattelet suomalaisesta työelämästä? *What do you think of Finnish working life?*
20. Uskotko, että sinulla on riittävä koulutus työllistyäksesi? *Do you think you have proper education to get a job?*
21. Mitä ajattelet yleisesti maahanmuuttajanaisten mahdollisuuksista työllistyä Suomessa? *What do you think in general about immigrant women's possibilities to get a job in Finland?*
22. Kannustaako puolisisi sinua työntekoon? Miten? Jos ei, mistä luulet sen johtuvan? *Does your husband encourage you to work in Finland? How?*